

minna

1/2022 • Suomalainen Naisliitto ry

NAISET TULEVAISUUDEN RAKENTAJINA

HAASTATELUSSA ELISABETH REHN -
ministeri, kokenut ihmisoikeustarkkailija

PANKKIBUSSI JA HELPPO KÄNNYKKÄ -
Naisliiton Saavutettavuus-hanke etenee

OMPELU ON TAAS IN
ja luo kestäväää kehitystä

LÄHIRUOKA ON OSA KANSALLISTA
TURVALLISUUTTA

Sisällys	2
Puheenjohtajalta	3
Venäjänsä hyökkäys Ukrainaan oli ihmisoikeustyön veteraanille	
Elisabeth Rehnille pettymys ja järkytys	4
Suomalainen Naisliitto 115 vuotta - Vaikuttajia ja tiennäyttäjiä	7
Naiset lasikattoja rikkomassa	10
Minnan vieraina uudet puheenjohtajat	12
Pankkibusseista tietoa, Doro-puhelin testiin. Saavutettavuus-työ vaatii yhteistyötä ja some-taitoja	14
Juhlaseminaarin tunnelmia pohjoisesta	16
Suomalaisen Naisliiton hallitusvalinnat 2023-24	18
Kieletär Inari - saamelaista kirjallisuutta suomeksi	18
Mitä on valtiollinen tasa-arvotyö ja missä sitä tehdään?	20
Minna-lehti Helsingin Kirjamessuilla	21
Nuoret hoivaajat suurissa saappaissa	22
Iloa joka tikistä! - Ompelu on taas in ja luo kestäväää kehitystä	24
Lähiuoka osa kansallista turvallisuutta	26
Kotimaista ruokaa riittää mutta hinta nousee	28
Aina on aikaa hyvälle teelle	29
Voimaa ja osaamista naisten yrittäjyyteen ja johtajuuteen	30
”Yrittäjyys on maraton, ei pikamatka”	31
Naisten johtajuus nousee urasteiden ja asenteiden takaa	32
Fanni Luukkonen ja Oulu	34
Kirja- ja leffaikkuna	36
Suomalaisen Naisliiton jäsenyhdistykset	43
Päätoimittajan palsta	43

minna 1/2022

PÄÄTOIMITTAJA
Kirsi Sand

TOIMITUSNEUVOSTO

Marjatta Björknäs (pj.) Vaasa • Raili Ilola, Tornio • Pirkko Keskinen, Hämeenlinna • Pirkko Pietiläinen, Oulu • Nuppu Rouhiainen, Helsinki • Irmeli Saari, Jyväskylä • Eva Tervonen, Jyväskylä

KIRJOITTAJAT JA KUVAAJAT

Marjatta Björknäs • Malla Heino • Liisa Helamaa • Raili Ilola • Maija Kauppinen • Pirkko Keskinen • Heljä Majamaa • Susanna Matikainen • Riitta Mäkelä •

Pirkko Pietiläinen • Kirsti Pohjonen • Tuulikki Ritvanen • Nuppu Rouhiainen • Kirsi Sand • Eva Tervonen
••• Tanja Auvinen • Hans Björknäs • Marjatta Björknäs • Jukka Dahl • Anni Heino • Raili Ilola • Anne Keränen • Pirkko Keskinen • Petteri Kivimäki • Heljä Majamaa • Susanna Matikainen • Eeva Mäkinen • Kirsi Sand

JULKAISIJA

Suomalainen Naisliitto ry • Aurorankatu 17 A 11, 00100 Helsinki • toimisto@suomalainenaisliitto.fi • www.suomalainenaisliitto.fi

TOIMITUS

Kirsi Sand • 050 337 3352 • minna@suomalainenaisliitto.fi

GRAAFINEN SUUNNITTELU
Mari-Johanna Kettula

ETU- JA TAKAKANNEN VALOKUVAT
Hans Björknäs • Kuvissa Riikka Alcen • Kansien graafinen suunnittelu Mari-Johanna Kettula

PAINOS
1400 kpl

PAINO
Waasa Graphics, Vaasa, 2022.
ISSN 0358-8203

Seuraava Minna
ilmestyy 2023

KIITOS JUHLAVUODESTA! INTOA TULEVIIN SAAVUTUKSIIN!

Naisliiton 115-vuotisjuhlavuosi on lopuillaan. Kiitollisena muistelen, että sain olla mukana monessa juhlassa. Hyvät Naiset, teitte hienot juhlat. Teitte meille hienon juhlavuoden.

Koronasta on tullut tavallinen tauti, mutta myllerrys maailmalla jatkuu. Yritetään ja tehdään parhaamme, että selvitään näistä kriiseistä. Meille on Naisliittona tulossa todella kiinnostava vuosi. Keväällä 2023 on eduskuntavaalit, Saavutettavuus-projekti etenee, on kaksi MC-seminaaria, kesällä on Naisliiton Kesäpäivät ja syksyllä tapaamme Vaasassa. Naisten Ääni -verkkojulkaisuun tulee uusia kertomuksia kaiken aikaa.

Kun takana on pitkä historia, on paljon tapahtumia ja henkilöitä, joita voi muistella. Naisliiton historia on täynnä toinen toistaan merkittävämpiä naisia. Vuonna 2023 juhlistamme Lucina Hagmanin 170-vuotissyntymäpäivää. Hän oli aikanaan monessa mukana. Hänen nimensä liittyy lähes kaikkiin viime vuosisadan alun naisjärjestöihin,

usein perustajajäsenenä. Lucina Hagman oli yksi ensimmäisistä naiskansanedustajista ja hän oli pariin kertaan Suomalaisen Naisliiton puheenjohtaja. Hän on meidän historian merkinäinen. Muistellaan häntä erityisesti.

Niin kuin huomaatte, tekemistä on. Innokkaille tekijöille on paikkoja avoinna. Kaikki tekeminen vaatii myös osaamista. Naisliiton väki on valveutunutta ja taitavaa. Jaetaan osaamistamme, opetetaan toinen toistamme. Opiskelu, opettelu ja opettaminen olivat Lucinan tärkeät asiat. Tehdään asioita yhdessä.

Tämän Minna-lehden teema Naiset tulevaisuuden rakentajina kertoo Suomalaisen Naisliiton ydintehtävästä, jonka toteuttamiseksi se on ponnistellut kaikkina aikoina. Tasa-arvo, yhdenvertaisuus, hyvä ja turvallinen tulevaisuus. Naisliiton alkuvuosien intoa kuvastavat Jyväskylän yhdistyksen historiikin sanat ”Sielussa tulta, teoissa tuulta”. Nuo sanat innostavat tänäänkin suunnatessamme kohti uutta toimintavuotta ja sen tavoitteita.

KUVA: KIRSI SAND

*”Sielussa tulta,
teoissa tuulta.”
Nuo sanat innostavat
tänäänkin.*

EVA TERVONEN

EVA TERVONEN
puheenjohtaja
Suomalainen Naisliitto

VENÄJÄN HYÖKKÄYS UKRAINAAN OLI IHMISOIKEUSTYÖN VETERAANILLE PETTYMYS JA JÄRKYTYS

TEKSTI JA KUVA: PIRKKO KESKINEN

Kun Venäjä hyökkäsi Ukraina, ministeri **Elisabeth Rehnin** mieleen alkoi tulvia raskaita muistoja. Hävitetyt kylät ja kaupungit Bosniassa. Hillitsemätön, lietsottu joukkoviha, jonka jaloista heikoimmilla ei ollut mitään mahdollisuutta paeta. Raikattujen naisten itsemurhat. Joukkohaudat.

Tunnekuuhuun liittyivät myös lapsuuden sota-ajan muistot. Miten hädin tuskin kouluikäinen Elisabeth seurasi äidin lottatyötä ja meni tarpeeksi ikää saatuaan itse pikkulottiin. Miten kaikki, pikkulotat ja sotilaspojat mukaan lukien, olivat ottamassa vastaan kotiin tuotuja sankarivainajia.

– Kaikki tuo tuli niin voimakkaana mieleen. Ja sitten katselin noita omia lastenlastenlapsiani, joista useampi on niitä 8-, 9- ja kymmenvuotiaita tyttösiä ja poikia. Mietin, miten he pärjäisivät niin kuin me pärjäsimme.

– Mietin, että heillä olisi paljon vaikeampaa. Me olimme tottuneet siihen, että arjen asioita piti tehdä. Teimme töitä äidin puutarhassa ja autoimme sisätöissä. Kunnanlääkäarin asunnossa, joka oli iso vanha puutalo, oli yksitoista kakluunia, joita piti joka

päivä lämmittää. Kaikkeen oli totunut. Vaikeampaa se olisi ilman muuta nyt.

Elisabeth Rehnin lastenlapsissa on nuoria äitejä, jotka Venäjän hyökättyä Ukraina kauhuisaan soittivat kriiseihin perehtyneelle isoäidilleen ja kysyivät, mitä tämä arvelee nyt tapahtuvan.

BUTSCHA JÄRKYTTI MUTTA EI YLLÄTTÄNYT

Elisabeth Rehn sanoo, ettei siivieihin kohdistuneiden sotarikosten paljastuminen Butschassa yllättänyt häntä, mutta järkytys se totta kai oli.

Se muistuttaa niin paljon sitä, mitä hän omin silmin näki ja suoraan uhreilta kuuli, kun toimi ihmisoikeusraportoijana ja YK:n pääsihteerin erityisedustajana entisen Jugoslavian alueella. Paljon samaa oli myös niiden naisten kertomuksissa, joita Rehn ja myöhemmin Liberian presidentiksi valittu Ellen Johnson Sirleaf kuulivat, kun he YK:n toimeksiannosta kokosivat *Women war and peace*-raporttia. YK:n naisten kehitysrachasto UNIFEM julkaisi raportin vuonna 2002.

– Kyllä tämä niin paljon muistuttaa sitä, mitä tapahtui Bosniassa. Raiskaukset olivat yksi ase. Se oli varsinkin musliminaisille raskasta etenkin, jos sen seurauksena syntyi lapsia. Hirveän moni teki itsemurhan, koska yhteisö ei sietänyt niitä lapsia.

Ehkä vieläkin selvempi vertailukohta Butschalle löytyy hänen mielestään Afrikasta, jonka monien maiden – Kongon, Liberian, Sierra Leonen – sodankäyntitapoja tapahtumat erityisesti muistuttavat.

– Siellä osa sotaa on tällainen hillitsemätön lietsottu viha, jonka osana ovat raiskaukset ja hirveä tappaminen.

Rehn sanoo erityisesti Kongossa oppineensa, miten nopeasti ihminen voi muuttua. Ugandasta hänen mieleensä jäivät erityisesti lapsisotilaksi pakotetut nuoret aikuiset, jotka yrittivät palata omiin yhteisöihinsä. Miten heitä inhottiin ja miten kansainvälisen avun turvin yhteisöön yritettiin rakentaa anteeksiantoa ja tulevaisuutta. Hän ei unohda tuskaa, jonka näki pienen hyljeksityn tytön silmissä. Kukaan yhteisön lapsista ei saanut leikkiä hänen kanssaan, koska hän oli

Venäjä hyökkäys Ukraina on ollut Elisabeth Rehnille raskasta seurattavaa. Se on nostanut pintaan järkyttäviä muistoja vuosilta, joina hän ihmisoikeustarkkailijana ja YK-valtuutettuna kiersi maailman kriisialueita.

lapsisotilaana olleen, raikattujen äidin lapsi.

Vaikka Ukraina on itsenäinen maa, tässä sodassa on Rehnin mielestä paljon sisällissodan elementtejä.

– Sukulaisia ja tuttavita tapetaan silmittömästi. Naapurista on yhtäkkiä tullut vihollinen, vaikka olet ehkä muutamaa kuukautta aikaisemmin istunut yhdessä kaljalla tai seurustelemassa perheen kanssa.

VASTAPAINONA MUISTOT ONNISTUMISISTA

Kriisialueilla liikkueessa Elisabeth Rehn usein purki ahdis-

tustaan liikkumalla luonnossa siellä, missä se oli mahdollista. Nykyaikaista ammattimaista kriisiapua ja säännöllisiä debriefingejä ei ollut käytettävissä. Hänen elämäkerrassaan – **Johanna Vesikallion Lillan** – Elisabeth Rehnin epätavallinen elämä – kerrotaan, miten Rehn usein paikallisten yhteistyökumppanien ja oman turvamiehensä kauhuksi pakeni jonnekin vuorille saadakseen olla yksin, katsellakseen maisemia ja kääntääkseen

edes hetkeksi ajatuksiaan pois julmuuksista.

Hän kokee, ettei uudelleen pinnalle päässeistä muistoista ole helppoa keskustella. Omat

lapset ja lastenlapset ovat aikoinaan kuulleet niistä mooneen kertaan eivätkä jaksa, ja perheen neljännen polven, pienten lasten-

lastenlasten, ei niistä pidäkään mitään tietää.

Häntä lohduttaa, ja sitä hän painottaa tässäkin keskustelussa, että silloisiin tehtäviin liittyy

En koskaan unohda tuskaa, jonka näin pienen hyljeksityn tytön silmissä

ELISABETH REHN

valtavasti myös onnistumisia, myönteisiä muistoja ja kokemuksia siitä, että on voinut auttaa ja tuoda turvallisuuden tunnetta.

– Vaikkei se ehkä ole ollut oikeaa turvallisuutta, mutta ihmiset ovat tunteneet, että joku välittää. Se on tavattoman tärkeä asia.

Rehn on miettinyt paljon myös aikaa, kun tämä sota joskus loppuu. Helppoa ei tule Ukrainan jälleenrakentamistakaan. Hän on nähnyt, miten kansainvälinen apu usein painottuu aineelliseen puoleen ja myös jää siihen.

Hän toivoo, että Ukrainassa myös ihmisten sosiaaliseen ja psyykkiseen kuntoutukseen kiinnitettäisiin riittävästi huomiota ja kohdennettaisiin varoja.

– Jälleenrakennetulla talolla ei tee mitään, jos ihmiset ovat rikki.

Tätä haastattelua loppukesälä tehtäessä rauhan palaamisesta Ukrainaan ei ole tietoaakaan.

– Valitettavasti kaikki riippuu Venäjän johtajasta ja hänen lähipiiristään, Rehn sanoo.

Hän muistuttaa, että nyt on kysymys koko Euroopan kestävydestä. Se huolettaa häntä.

– Mietitäänkö bensiinin hintaa ja muuta itselle koituvaa hankaluutta. Jo nyt huomaa, että kiinnostus Ukrainaa kohtaan laimenee. Rehn toivoo voimia kotimaastaan paenneille ukrainalaisille, että he jaksaisivat, vaikka ihmisten avuliaisuus heikkenisi.

Pitkäaikainen poliitikko ja entinen puolustusministeri oli luullut tietävänsä jotain Venäjän johtajista. Hän ei ole koskaan tavannut Putinia, mutta puolustusministerinä ollessaan ja sen jälkeenkin hän on tavannut

ulkoministeri Sergei Lavrovin. Nyt hän on hämmentynyt.

– Tämä uusi Lavrov ei sovi kuvaan, jonka hänestä sain. Tai sitten hän oli se oikea Lavrov. Kumpi Lavrov se oli? Hänhän oli hyvin kauan YK:ssa. Hyvin käyttäytyneet diplomaatti. Huumorintajuinenkin.

– Ja tunteekohan kukaan oikean Putinin? Tunteeko itseään?

Johonkin mittaasti Rehn ymmärtää, että Putinin hallinnon julmuus pitää venäläiset hiljaisina. Mutta loputtomiin sitä ei voi hyväksyä. Myös kansalaisilla on vastuunsa.

– Ei Putin kaikkia venäläisiä voi vankilaan pistää.

ASEITA, HOITAJIA VAI MOLEMPIA?

Elisabeth Rehn on päivänpolitiikan jätettyään ja kansainvälisten tehtäviensä päättymisen jälkeen ollut kysytty puhuja kotimaan lisäksi myös monilla niillä alueilla, joilla hän ihmisoikeus- ja YK-tehtävissään liikkui. Hänen verkostonsa ovat valtavat. Johanna Vesikallion kirjoittamassa

elämäkerrassa kerrotaan, miten perhe sai äidin ja isoäidin YK-tehtävien päätyttyäkin tottua siihen, että tämä ilmoittaa itsestään milloin mistäkin Kolumbiasta, Itä-Timorista tai Kongosta. ”On puhe pidettävänä, seminaari osallistuttavana, kriisi ratkaistavana, maailma parannettavana. Lillania pyydetään ja tarvitaan ja hän lähtee, totta kai.”

Korona tyhjensi kalenterin, ja vaikka se ei kaikkea yhteydenpi-

toa vanhoihin verkostoihin katkaissutkaan, elämä on jo rauhallisempaa. Nyt on enemmän aikaa neljän sukupolven perheelle, johon lasten, 13 lastenlapsen ja näiden puolisoitten lisäksi kuuluu jo 16 lastenlastenlasta.

Entinen puolustusministeri – maailman ensimmäinen nainen tässä tehtävässä – seuraa edelleen silmä kovana kotimaan puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa. Hän kannatti Nato-jäsenyyden hakemista jo 1990-luvulla, mutta onnistui silloin herättämään lähinnä paheksuntaa. Hän on tyytyväinen, että jäsenyyttä päätettiin hakea.

Nykyisessä tilanteessa hän ymmärtää ja hyväksyy myös puolustusmenojen kasvattamisen ja sotaharjoitusten lisäämisen, mutta siihen liittyy myös valtaavan ristiriitaisia ajatuksia.

Hän näkee säännöllisillä vierailuillaan pääkaupunkiseudulla olevassa hoivakodissa, miten totista totta hoitajapula on ja miten edes hauraiden, vanhojen ihmisten hoidossa ei enää pystytä pitämään yllä jatkuvuutta. Intiimeissä iltatoimissa saattaa

auttamaan tulla ihminen, jota vanhus ei ole koskaan ennen nähnyt, ja yhteisen kielikin saattaa kangertaa. Suuria panostuksia tarvittaisiin myös siellä.

– Kun suomalaisten turvallisuus on niin valtavasti myös ihmisten fyysisessä kunnossa ja jaksamisessamme, myös meidän vanhojen rääpäleiden hyvinvoinnissa, hän muistuttaa.

– Minulla asiat ovat hyvin. Mutta monilla eivät todellakaan ole. ○

Jälleenrakennetulla talolla ei tee mitään, jos ihmiset ovat rikki.

ELISABETH REHN

SUOMALAINEN NAISLIITTO 115 VUOTTA

VAIKUTTAJIA JA TIENNÄYTTÄJIÄ

Suomalaisen Naisliiton ja monen sen jäsenyhdistyksen 115-vuotista toimintaa on juhlittu vuoden 2022 mittaan eri puolilla Suomea. Minnan artikkelikokonaisuus nostaa esille kolme Suomalaisen Naisliiton vaikuttajaa, jotka ovat näyttäneet tietä järjestön eri vaiheissa.

HILJA VILKEMAA – AATTEEN JA VASTUUN NAINEN

”Ei kauniimmin alkaa voi kuin Hilja Vilkkema. Kun joulukellot juhlaa soi, hän startin asettaa. Näin saapuu elon melskeihin hän sävelin ja tuhuksin. Niin komeasti alkaa voi vain Hilja Vilkkema.” Näin alkaa viisu, jolla naisliittolaiset onnittelivat pyöreitä vuosia täyttävää Hilja Vilkkemaata, kunniapuheenjohtajaansa. Eivätkä aiheetta.

TEKSTI: MAIJA KAUPPINEN

Hilja Vilkmán syntyi Turussa vuonna 1887 aviottomana lapsena. Hänet kasvatti ja koulutti hallikauppias Amanda Ruuska. Kansannainen ymmärsi koulutuksen merkityksen.

Naisiasiaan Hilja hurmaantui jo koululaisena kuullessaan Lucina Hagmania. Ylioppilaaksi tultuaan hän hakeutui Naisliittoon ja kutsuttiin pian sen sihteeriksi ja keskushallitukseen. Hän kiersi liiton osastoissa aatteellisena kansanvalistajana. Vuonna 1911 hän piti Puumalan kesäjuhliissa esitelmän, jossa muistutti, että

liiton ensisijainen tarkoitus ei ole hyväntekeväisyys eikä äitien kesäsiirtoloiden ja lasten kasvitarhojen perustaminen, vaan sivistyksen levittäminen naisille. Tässä auttavat käsikirjasto, lukuseura, oma kuoro ja orkesteri. Sanoma ei ole vanhentunut.

Filosofian kandidaatiksi valmistuttuaan Hilja Vilkkemaa opetti historiaa ja äidinkieltä Helsingin tyttökouluissa ja Tyttönormaalilyseossa. Oppilaat rakastivat häntä, Vilkkariaan, ja perustivat ihailijakerhoja, jotka kokoontuivat iltaisin hänen ikkunansa taa.

Hilja Vilkkemaa edusti sukupolvea, joka uskoi tulevaisuuteen ja uudistusten voimaan. Hän oli vapaamielinen puoluekannaltaan ja tuomitsi ankarasti rasismia ja sorron. Niistä hän puhui kokouksissa ja kirjoitti Naisten Ääneen. Naisliiton puheenjohtajana hän oli kahteen otteeseen: 1927–32 ja 1953–69. Jälkimmäisellä kaudella häntä kohtasi vastoinkäyminen.

Naisliiton arkistossa on mustakantinen vihko, jossa Hilja Vilkkemaa kertoo kahdesta hallituksen jäsenestä, jotka arvostelivat

Opetusneuvos Hilja Vilkkemaa muistikirja Vilkkari ilmestyi vuonna 1988 Karmela Béliinkin toimittamana.

häntä julkisesti ja vaativat eroa. Syytösten mukaan hän ei noudattanut demokratian alkeellimpiä perussääntöjä, suosi vapaamielisiä ja kansanpuoluealaisia ja oli tuhlannut huoneiston remonttiin liiton varoja. Hilja Vilkkemaa halusi luopua puheenjohtajuudesta, mutta ei antaa sitä kenelle tahansa. Hän pelkäsi, että johtoon tulee joku menneisyyttä tuntematon, esimerkiksi kulttuuriradikalismin edustaja, jolloin liiton toiminta

ja omaisuus joutuu palvelemaan vieraita tarkoituksella.

Jo tätä ennen Naisliitto oli perustanut opetusneuvos Hilja Vilkemaan nimeä kantavan nimikkosäätiön. Voi vain kuvitella, miten syvästi lähipiirin arvostelu satutti naista, jolle Naisliitto oli

korvannut perheen ja jolle hän testamenttasi omaisuutensa.

Kohtelua, mitä liki 80-vuotias puheenjohtaja koki, ei tapahtuisi nykyään. Vai tapahtuisiko! Ainakin 2000-luvun sääntöuudistus, joka rajaa luottamustoimet neljästä kuuteen vuoteen, estää sen.

Samoin se, että liiton johdon valintaan osallistuu nykyään koko kenttä.

Erään puheensa Hilja Vilkema päätti kolmeen tiehen: vapauden, vastuun ja yhdessä kulkettavaan. Nämä tiet sopivat edelleen, myös meille.

MAIJA KAUPPISTA KIINNOSTAVAT NUORTEN FEMINISTIEN AJATUKSET

TEKSTI: PIRKKO KESKINEN
KUVA: MAIJA KAUPPISEN ALBUMI

Maija Kauppinen ei pitkään mieti vastausta kysymykseen, ihaileeko hän erityisesti jotakuta suomalaisen naisliikkeen varhaisista vaikuttajista. Suomalaisen Naisliiton uudistajan **Ada Äijälän** (1886–1928) kirjoituksista, ratkaisusta ja aikalaisten kertomuksista välittyy laaja-alaisuus, rohkeus, sanavalmius ja oikeudentunto, jotka ovat tehneet häneen vaikutuksen. Sanavalmis Ada Äijälä taisteli naisen oikeuksien ja vapaiden kehittämismahdollisuuksien puolesta. Maija jakaa saman ajattelutavan.

– Sivistys, erilaiset taustat, kokemusten kuuleminen ja jakaminen, Maija luettelee asioita, joita hän suomalaisessa Naisliitossa arvostaa ja itse haluaa edistää. Lähiesikuvikseen hän mainitsee edeltäjänsä **Oili Pāvalsin** ja kunniapuheenjohtaja **Raija Virtasen**.

Maija Kauppinen liittyi Suomalaiseen Naisliittoon vuonna 2005. **Leena Krohn** otti yhteyttä ja pyysi häntä Helsingin yhdistyksen kertomaan työstään, josta hän oli juuri jäänyt eläkkeelle.

Pian hänet haluttiin Minnan toimittajaksi, Helsingin yhdistyksen hallitukseen ja vuonna 2010 koko liiton puheenjohtajaksi.

Hänestä on upeaa, miten erilaisiin naisiin hän on liitossa tutustunut. Juuri Naisliiton tehtäväksi sopii hänen mielestään hyvin naisten tarinoiden tallettaminen Naisten ääni -sivustolle ja viimeisimmäksi Oi niitä aikoja – kun naiset murtavat lasikatot ja -kirjaan, jonka toimittaja hän itse oli.

Maijan kauteen liiton puheenjohtajana sattui hänen kotikaupunkinsa Hämeenlinnan yhdistyksen kriisi. Yhdistystä oltiin vetäjäpulan takia lopettamassa, ja sen Maija halusi estää. Hän tarjoutui yhdistyksen puheenjohtajaksi, mikäli saa liiton hallitukselta luvan Hämeenlinnan ja Helsingin yhdistysten kaksoisjäsenyyteen. Hän sai ja muistelee nyt jo hymyssä suin Hämeenlinnan yhdistyksen kokousta, jossa oli valtaisan juustotarjottimen ympärillä määrää päättää toiminnan lakkauttamisesta. Ennen kuin itse asiaan päästiin, Maija esitteli suunnitelmansa.

– Kaikki istuivat ihan hiljaa, hän kertoo. Lopulta osaston pu-

Vuonna 2010 Maija Kauppinen valittiin Suomalaisen Naisliiton puheenjohtajaksi.

heenjohtaja **Ritva Rysä** henkäisi, että jospa sitten jatkettaisiin.

Uusi johtokunta koottiin, toiminta saatiin jaloilleen ja yhteistyötä muiden järjestöjen kanssa tiivistettiin. Vuonna 2013 järjestetty Minna Canth -seminaari vauhditti nousua, ja yhdistyksen tilaisuuksiin saatiin mielenkiintoista ohjelmaa. Jäsenmäärä kolminkertaistui Maijan puheenjohtajakaudella.

Suomalaisen Naisliiton ja sen yhdistysten 115 vuoteen mahtuu muitakin kriisejä. Maija arvioi, että usein niiden perimmäinen syy on ollut vanhan ja uuden maailman yhteentörmäys ja johonkin mittaansa myös raha. On haluttu varmistua liiton varojen ohjautumisesta ”oikein” – mitä

sillä sitten milloinkin on tarkoitettu. Hän muistuttaa, että liiton on elettävä ajassa, ja se vaatii avoimuutta, suvaitsevaisuutta ja uusien ajatusten sietämistä.

Maija kertoo äskettäisissä perhejuhliissa yllättyneensä, miten erilaisia näkemyksiä ajankohtaisista asioista eri sukupolvilla voi olla. Nuorten ajatuksia tä-

män päivän yhteiskunnallisista kysymyksistä – kuten vaikkapa kansainvälisyydestä ja maahanmuutosta – hän kuulisi mielellään myös Naisliitossa.

TUNNE HISTORIA, NIIN TIEDÄT MISTÄ TULET JA MINNE MENET

Maritta Pohls, Naisten Ääni -verkkojulkaisun perustaja

Sateisena syyskuun iltpäivänä istuin Lasipalatsin kahvilassa tohtori Maritta Pohlsin seurassa keskustelemassa naisista ja historiasta.

TEKSTI JA KUVA:
MARJATTA BJÖRKNÄS

Maritta Pohlsin näkemyksen mukaan on vahvistettava alustaa, millä naiset seisovat. ”Ellei ole pohjaa, putoaa mustaan aukkoon.” Historian päälle on helppo rakentaa. Siinä esikuvat ovat tärkeässä roolissa.

Yksi Marittan esikuvista on **Maikki Friberg**: kirjoittava nainen, joka väitteli Saksassa, kun Suomessa ei voinut. Friberg muutti maailmaa kynällään aikana, jolloin uskottiin parempaan tulevaisuuteen ja tehtiin työtä sen eteen. Maikki Friberg toimi Naisten Ääni -lehden päätoimittajana. Lehden kautta hän toi esiin naisille tärkeitä asioita ja kannusti naisia vaikuttamaan.

Maritta Pohls on julkaissut lukuisia tutkimuksia mm. tieteen historian sekä nais- ja järjestöhistorian alalta. Kysymykseen, mikä on hänen tärkein työnsä, Maritta vastaa empimättä: Naisten Ääni -verkkojulkaisu.

Naisten näkymättömyys verkossa tuli 2000-luvun alussa niin vahvasti esille, että Maritta alkoi ideoida elämäkertajulkaisua verkkoon. Suomalaisessa Naisliitossa asiasta innostuttiin, ja niin syntyi Naisten Ääni.

Kun Maikki Friberg oli vanhan Naisten Ääni -lehden perustaja, niin Maritta Pohls on ilman muuta uuden Naisten Ääni -julkaisun äiti.

– Verkkojulkaisu lisää naisten näkyvyyttä netissä. Oli hienoa huomata, miten julkaisun kirjoittajat löysivät oman taitonsa. Oli ihana nähdä, miten paljon kirjoittajat arvostivat edellisiä sukupolvia ja itseään.

Marittan näkemyksen mukaan Naisten Äänessä on monia uusia näkökulmia, joita tutkimus voi hyödyntää.

Naisten Ääni -hankkeen yhtenä tuloksena on Maritta Pohlsin luentosarja ”Naisten suuri projekti: vaivaisista ja köyhistä tasa-arvoisiksi kansalaisiksi”. Naisten Ääni -artikkeleita lukiessaan Maritta ymmärsi, miten sosiaalinen työ tehdään aina lähellä ihmistä eri paikkakunnilla ja että alan innovaatioiden takana ovat pääosin naisten vapaaehtoisorganisaatiot. Suomalaisen Naisliiton toi-

Maritta Pohls

minta on ollut osa tätä sosiaalityön prosessia.

Marittan arvostamia naisia ovat muun muassa **Minna Canth** (1844–1897), rohkea ajattelijana, joka nosti esille yhteiskunnan vähäosaiset sekä **Helvi Sipilä** (1915–2009), joka vahvisti rauhanliikettä ja keskinäisen ymmärtämisen kulttuuria.

Tulevaisuuden naisista Maritta haluaa nostaa esiin **Riina Tanskasen** (s. 1998), vuoden 2022 tiedonjulkistamispalkinnon saajan, joka avaa rohkeasti uusia näkökulmia naisena olemiseen.

Nuorille naisille Marittan tärkeimmät ohjeet ovat:

- Ole rohkea ja usko asiaasi.
- Rakasta ihmisiä ja maailmaa
- Kehu kanssasiasiasi: Niitä, jotka ovat kulkeneet ennen sinua. Niitä, jotka kulkevat rinnallasi. Niitä, jotka tulevat perässäsi. ☺

Oi niitä aikoja -työryhmä piti yhteyttä nykyteknologian keinoin Teams-kokouksilla.

NAISET LASIKATTOJA RIKKOMASSA

Kuvataiteilija maalaa omakuvan, kirjoittava nainen tekee sen sanoin. Eikä omakuva ole vain pönöttävä ansioluettelo, vaan parhaimmillaan avartava lukukokemus. Siinä ei ole vain nousuja ja huippuja, vaan aikajänne, joka koostuu toisiaan seuraavista tapahtumista.

TEKSTI: MAIJA KAUPPINEN · KUVA TEAMS-KOKOUKSESTA: HANS BJÖRKNÄS

Tällainen on Suomalaisen Naisliiton uunituore julkaisu *Oi niitä aikoja – kun naiset murtavat lasikattoja*. Se sisältää 28 työelämäkertaa, joissa eletään Suomen kehitys poliittisesti väkevästä 1970-luvusta 1980-luvun globaaliin nousuun, jota seurasivat 1990-luvun lama ja 2000-luvun voimakas talouden ja hyvinvoin-

nin nousu. Tositarinoita värittävät nostalgia ja hauskat tapahtumat.

Mutta menkäämme alkuun lokakuuhun 2021.

On sunnuntaiaamu Oulun Lasaretissa. Edellisenä päivänä oli Minna Canth -seminaari ja sen jälkeen illalliset. Nyt siihen osallistuneet naisliittolaiset nauttivat

aamiaista ennen syyskokoustaan. Yhdessä pöydässä hersyy nauru, kun kuusi naista muistelee työvuosikokemuksiaan. Yksi oli saanut luvan ison naisjärjestön johtokunnalta käyttää työasuna pitkiä housuja, toinen vaatimuksen, että hänen, 30-vuotiaan naistoimittajan sijaan haastattelijaksi lähetettäisiin oikea toimit-

taja. Kolmatta oli autokaupassa työteltty ja neljäs oli saanut työuransa jäähyväislahjaksi katkautun putken. Entä kuka uskoisi, että vielä 1970-luvun alussa nainen ei saanut mennä yksin ravintolaan syömään ja että naisten ja miesten ansiotulot verotettiin yhteisverotuksena.

”Nämä meidän täytyy koota kirjaksi”, vaasalainen **Marjatta Björknäs** huudahtaa. Me muut nyökyttelemme: tässä on ideaa. Kaikilla meillä on takana pitkä ja antoisa työura. Meillä on velvollisuus välittää jälkipolville elämäkokemusta, mitä on kertynyt työuriamme aikana. Välineemme, kirjoitettu sana, tuntuu oikealta.

Toteamme myös, että aika on nyt kypsä muisteluille. Naisten asema ja suhtautuminen naiseen on loikannut työelämämme aikana suuren harppauksen. On niin paljon, mitä muistella ja mistä kirjoittaa.

Sanoista tekoihin.

Marjatta Björknäs lupautuu hankkeen vetäjäksi ja taittajaksi. Itse uskaltaudun päätoimittajaksi ja editoijaksi, **Kirsti Pohjonen**, **Pirkko Keskinen**, **Leena Pohjanloimu** ja **Kirsi Sand** kirjoittajiksi ja toimituskunnan jäseniksi. Kerromme idean Naisliiton puheenjohtajalle. Itse alamme seuloa jäsenkunnasta ja tuttavista eri ammattien edustajia ja pyytää heitä kirjoittamaan työelämäkertansa. Yllättävän moni innostuu, ja saamme tarinoita liike-elämän ja yhteiskunnan vaikuttajilta, tavallisilta arjen ahertajilta, taiteilijoilta, opetus- ja sosiaalialan osaajilta, lasikattojensa rikkojilta...

Nyt, liki vuotta myöhemmin, meillä on käsissä julkaisu *Oi niitä aikoja – kun naiset murtavat lasikattoja*. Se sisältää 28 työelämäkertaa. Ja millaisia! Vaikka

olen tuntenut kunniapuheenjohdajamme **Leena Krohnin** vuosikymmenet, yllätyn lukiessani, että jo nuorena ylioppilaana Leena oli Helsingin ylioppilaiden hallituksen ainoa nainen ja vuosikymmeniä myöhemmin suuren tamperelaisen pörssiyrityksen henkilöstöjohtaja. Entäpä **Ritva Karinsalo**, sosiaalineuvos, joka on vetänyt koulukotia ja ollut vankilankin johdossa. **Tiina Ter-vaskanto-Mäentausta** on vienyt suomalaista sairaanhoitotaitoa Afrikkaan ja sen ohella väitellyt tohtoriksi. Kirjastoalan ammattilainen **Sinikka Sipilä** on noussut runotyöstä IFLAn presidentiksi ja kunnallispoliitikko **Sirkka-Liisa Anttila** kansanedustajaksi, europarlamentaariksi ja ministeriksi.

Muita lasikattonsa murta-neita naisia on teknikko **Kirsi Ojala**, ay-aktivisti, joka piti miesvaltaisessa työympäristössä puolensa. Hitsaaja **Päivi Leivo** oli niin harvinainen, että New York Times julkaisi hänestä jutun. Kirkkoherra **Taina Manninen** kertoo taas esimerkein, miten vaikea oli nuoren naispapin 1980-luvulla saada papin virka.

Oi niitä aikoja -teos osoittaa, miten naisten asema ja suhtautuminen naiseen on harpannut viimeisen 50 vuoden aikana. Mutta se kertoo myös valtavasta multistuksesta, minkä ala kuin ala

on kokenut. Punaisena lankana onkin kunkin ammatin kehityskaari ja yhteiskunnan muutokset. Tästä on erinomainen esimerkki **Vuokko Kangassuon** kirjoitus siivousalasta, jossa on edetty varpuluudasta mikrokuitumoppiin, sekä **Päivi Turusen** kuvaus ravintola-alan urastaan, joka alkoi nissenä.

Monesta elämäkertakirjasta *Oi niitä aikoja* -teos poikkeaa siinä, että kertomuksissa ”kuuluu” kirjoittajan oma ääni. Jokainen sai päättää, mitä työhistoriastaan nostaa esille ja mitä yksityiselämästään paljastaa.

Olen yksi kirjoittajista ja otin tehtävän vakavasti. Ensimmäiseksi kahlasin läpi lehtien vuosikerrat, selasin mappeja ja kirjeenvaihtoa, vajosin työelämän muistoihin. Seuraava tehtävä oli-kin vaikeaa, kun piti valita uran

keskeisimmät tapahtumat. Siis karsimista ja karsimista. Kirjoittaessani pyrin paljastamaan myös tekoja, joissa nyt, vanhempana ja viisaampana, toimisin toisin.

Ulkoisesti motivoitunut työskentelee usein pakosta tai rahasta. Sisäisesti mo-

tivoitunut toteuttaa asioita, koska rakastaa niistä. *Oi niitä aikoja* -julkaisun tekijät – kirjoittajat, editoijat ja taittaja – ovat tehneet kaiken työn palkkiotta. Tai eivät aivan. Tyydytys, minkä sukellus työhistoriaan toi meille jokaiselle, on palkinto. ☺

Kirjan kannen suunnitteli Anne Wallgren.

UUDET PUHEENJOHTAJAT

Pirjo Julin

SUOMALAISEN NAISLIITON HELSINGIN
YHDISTYKSEN PUHEENJOHTAJA

KUVA: HELJÄ MAJAMAA

**Tiina Tervaskanto-
Mäentausta**

SUOMALAISEN NAISLIITON
OULUN OSASTON PUHEENJOHTAJA

KUVA: TIINA TERVASKANTO-MÄENTAUSTAN ALBUMI

HAASTEET VAHVUUDEKSI

TEKSTI: HELJÄ MAJAMAA

Helsingin yhdistyksen puheenjohtajana aloittaneen **Pirjo Julinin** alkuvuosi 2022 oli yhdistyksen toimintaan perehtymistä ja yhteistyöverkoston luomista. Kesällä yhdistyksessä otettiin käyttöön uusi jäsenhallintajärjestelmä ja seuraavaksi päivitetään toimiston palvelusopimukset. Käynnissä on myös Helsingin yhdistyksen historian tallentaminen vuosilta 1994–2010.

Pirjon työelämän tausta on Kuntaliitossa. Hän on toiminut satojen osallistujien Kuntapäivien projektipäällikkönä sekä johtoryhmän sihteerinä. Tehtäviin kuului mm. kuntien palvelurakennuudistuksen Paras-hankkeen

sekä sote-uudistuksen seuraaminen.

AKTIIVISTEN NAISTEN YHTEISÖ

Historiaansa kunnioittaen Helsingin yhdistys haluaa jatkossakin olla aktiivisten ja asioita laajasti seuraavien naisten yhteisö. Yhdistys pyrki tarjoamaan erilaisia taustoista tuleville jäsenille mahdollisuuksia osallistumiseen, itsensä kehittämiseen ja yhdessäoloon ajankohtaisten ja kiinnostavien aiheiden ympärillä. Näkökulma on aina naisasia ja tasa-arvon edistäminen, toteutuksessa tuodaan yhteen tieto

ja virkistys. Erottautua voidaan vain aktiivisuudella ja kiinnostavuudella.

– Pääkaupunkiseutu on toimintaympäristönä mielettömän rikas, ja kilpailua ajankäytöstä on paljon. Meidän kannattaa keskittyä Naisliiton ydinajatuksiin, naisasiaan ja tasa-arvon toteutumiseen arjessa, Pirjo sanoo.

– Tärkeää on ajassa eläminen, mutta myös eräänlainen iätön tekeminen. Vuosittaiset ajankohtaisseminaarit ovat jo traditio, mutta hyvien kulkuyhteyksien ansiosta voisimme jatkossa kokoontua myös melko spontaanistikin erilaisiin tapahtumiin kaupungille.

– Yhdistyksen vahvuutta ovat

innostuneet ja toimikuntatyöhön sitoutuneet aktiivit. Heitäkin haasteen jäsenille ja jäsenyydestä kiinnostuneille, kannattaa kysyä ja ehdottaa aiheita ja tapaamisia, pyrkiä mukaan yhdistyksen hallitustyöhön ja luoda uusia tapoja toimia.

– Koko Naisliiton tasolla voisimme etsiä yhteistyöhön sisarjärjestöjä muista maista. Mietitään yhdessä, onko omasta

historiastamme ammennettavaa tuen tarjoamiseksi niille sisarjärjestöille, jotka ottavat ensi askeleita tasa-arvoisemman yhteiskunnan rakentamisessa.

SUKUTUTKIMUKSESTA SISÄLTÖÄ VAPAA-AIKAAN

Yhdistystyön vastapainona Pirjolla on sukututkimus.

– Sukututkimuksessa on pe-

rinteisen asiakirjapohjaisen tutkimuksen rinnalle avautunut aivan uusia mahdollisuuksia DNA-testien kautta. Olen löytänyt uusia sukulaisia Pohjoismaiden lisäksi ympäri maapalloa. Ja kun tietokoneen näpyttely alkaa ahdistaa, matkaan lapsuusmaisemiin Valkeakoskelle. Omakotitalon piha-piiristä löytyy tekemistä kesällä ja talvella, välillä vähän liikaakin yhdelle naiselle.

JÄSENISTÖ MUKAAN IDEOIMAAN JA SUUNNITTELEMAAN

TEKSTI: PIRKKO PIETILÄINEN

Naisliiton Oulun osaston tuore puheenjohtaja FT **Tiina Tervaskanto-Mäentausta** pitää tavoitteenaan aktivoita jäsenistöä monipuolisesti ideoimaan ja suunnittelemaan toimintaa.

– Jakamalla vastuuta saadaan myös uusia järjestöaktiiveja. Järjestötoiminnassa on tärkeää, että jokainen saa jotakin ja yhdessä on mukava olla. Tulemme edelleen tarjoamaan monipuolista ja ajankohtaista asiaa naiseudesta, tasa-arvosta ja osallisuudesta. Kulttuuria, hyvinvoinnin edistämistä ja yhteistyötä unohtamatta.

– Usein nähdään ongelmana, että jäsenistö on iäkäästä, ja toivotaan nuoria mukaan. Varsinkin lapsiperheiden arki on tänä päivänä todella hektistä. Ei ole huolestuttavaa, että jäsenistö on pääasiassa yli 60-vuotiaita.

– Suomalaisella Naisliitolla on vahvat juuret. Toivon, että elämme ajassa ja tunnistamme tämän päivän ja tulevaisuuden haasteet tasa-arvoisen yhteiskunnan edistämiseksi. Naisliitto on aina myös tukenut heikompiensaisia, esim. lapsia ja vanhuksia. On tärkeä ei

vain sanoa ja julistaa, vaan toimia ja tehdä pieniäkin asioita tavoitteiden suuntaan, Tiina toteaa.

– Järjestöllämme on aika paljon byrokratiaa, hallintoa ja toimikuntia. Toivoisin, että suunnataan energiaa myös yhteistyöhön ja toimintaa muiden naisjärjestöjen kanssa ja esim. Naisjärjestöjen Keskusliiton kanssa.

MONIAMMATILLISEN KOULUTUKSEN KEHITTÄJÄ

Tiina on työskennellyt Oulun ammattikorkeakoulussa hoitoalan opintojen kehittämisprojekteissa.

Perinteinen ammattialakohdainen hierarkkinen hoitamisen malli lisäsi virheitä ja vahinkoja.

– Tieto ei kulkenut eikä kaikkea osaamista saatu käyttöön. Potilasta pompotettiin henkilöltä toiselle. Kiinnostus vei minut mukaan kehittämään moniammatillista koulutusta, suunnittelemaan kehittämisprojekteja ja esittämään tuloksia kansainvälisillä forumeilla ja toimimaan kansainvälisissä verkostoissa. Väittelin myös ai-

heesta filosofian tohtoriksi.

– Olin mukana luomassa OuluHealth ekosysteemiä, jonka tavoitteena on monialaisesti edistää terveysteknologian kehittämistä ja yritystoimintaa. Ekosysteemin yksi keskeinen kohde on Tulevaisuuden sairaala -projekti. Olin kehittämässä myös OuluHealthLabs testausympäristöä.

VAATTEIDEN OMPELU RAKAS HARRASTUS

Tiinan harrastuksiin kuuluu liikunnan lisäksi vaatteiden suunnittelu ja ompelu, jota hän on harrastanut pienestä koululaisesta saakka.

– Ylioppilaaksi päästyäni kävin yhden vuoden kotiteollisuuskoulua ja opin mm. kutomaan kangaspuilla. Vuosikausia pidin äitini vaatteissa. Hän joutui paljon edustamaan ja piti aina saada uutta päälle. Tämä harrastus elää edelleen.

– Olen kokeileva puutarhuri. Tänä syksynä poimittiin ensimmäiset viinirypäleet pergolaa reunustavasta viiniköynnöksestä. ☺

PANKKIBUSSEISTA TIETOA, DORO-PUHELIN TESTIIN

Saavutettavuus-työ vaatii yhteistyötä ja some-taitoja

TEKSTI: KIRSTI POHJONEN · KUVAT: HANS BJÖRKNÄS

Doro-ostoksille. **Maija Kauppinen** sai Suomalaisen Naisliiton Saavutettavuus-ryhmän syyskuun kokouksessa tehtäväkseen hakeutua liikkeeseen, joka myy ikäihmisille tarkoitettuja Doro-kännyköitä. Hän selvittää, onko laitteesta todella apua seniorien digipulmiin. Maija käy myös Hämeenlinnan kirjastossa tutustumassa digipalveluun.

Näinkin Naisliiton Saavutettavuus-ryhmä kerää tietopakettia jatkotoimia varten. Koko projektin tähtää siihen, että kukaan ei jäisi vaille välttämättömiä palveluita, vaikka hänellä ei olisikaan pankkikorttia, älypuhelin tai tietokonetta.

Kokonaisuus on laaja ja moniulotteinen. Sitä on ollut pakko paloitella. Pankkipalvelut ovat ykkös-sijalla.

Uskomme, että myönteiset esimerkit voivat osaltaan vaikuttaa pulmien purkamiseen. Suotuisa maine voi yllyttää toisiakin toimijoita positiiviseen kilpailuun. Hyvät mallit pitää vain kaivaa esille ja julkisuuteen. Etenkin netissä on opittava toimimaan.

Pohjois-Karjalassa on tänä vuonna alkanut kiertää S-bussi, joka tuo digitaalisia pankkipalveluita haja-asutusalueiden ihmisten luo. **Soile Hakola** selvittää, miten toiminta busseissa on onnistunut. Kokemukset julkistetaan ainakin liiton nettisivuilla.

Haluamme selvittää myös, millaiset säädökset ohjaavat pankkeja. Asiaan paneutuu koko ryhmä: **Maija Kauppinen, Soile Hakola, Vuokko Kangasuo, Pirkko Keskinen, Anneli Mäkinen ja Kirsti Pohjonen.**

Kun taustatieto on kasassa, tivaamme pankki-ryhmiltä, miten ne perustelevat palveluiden karsimista ja millaisilla ehdoilla ne olisivat valmiit kohentamaan palvelutasoa. Vastaukset julkistamme.

Pankkipalveluiden epäkohtien kohentaminen edellyttää kaikkineen myös laajaa julkisuutta ja laa-

jaa yhteistyötä muiden muassa eläkeläisliittojen ja naisjärjestöjen kanssa.

Tavoitteenamme on yhteiseiintyminen ennen 2. huhtikuuta 2023 eduskuntavaaleja. Niin luotaisiin painetta politiikan tekijöille. Lakimuutoksia vaatii vaikkapa esitys toimeentulotuen laventamisesta siten, että tukea saisi myös digilaitteiden hankintaan, niiden asennukseen ja opastukseen.

MITEN TOIMIN TOISEN PUOLESTA APTEEKISSA

Palveluongelmien takana voi olla myös julkisuusvaje: tieto on puutteellista, tavoittaa vain harvat eikä sitä isommin asiakkaille mainosteta.

Koko maahan tarvitaan ryhmämme mielestä 65+ -ikäisille tietopaketti, josta löytää avun kaiken, mikä liittyy vanhenemiseen.

Moni kaipaa selviä ohjeita esimerkiksi silloin, kun pitää toimia toisen puolesta. Sitäkin kokonaisuutta olemme alkaneet purkaa. Tehtävä ei ole helppo, koska mukana on monta toimijaa omine säädöksineen, kuten pankit, Kela, kunnat ja sosi-aali- ja terveysministeriö.

Pilottina teemme ”Oletko tietoinen”- otsikon alla liiton nettisivuille tietoiskutyyppejä, lyhyitä artikkeleita. Levitykseen saamme pikapuoliin neuvot toisen puolesta toimimisesta apteekissa ja Kelassa.

HANKALUUDET ESILLE VIDEOIDEN AVULLA

Rollaattorin kanssa kulkeva rouva ylittää vihreillä valoilla suojatien, mutta ei ehdi toiselle puolelle vihreiden palaessa. Vaasassa Vuokko Kangassuo,

Kadun ylitys liikenteessä rollaattorin avulla vaatii varovaisuutta. Kuvissa Pirkko Riipinen.

Ovet ja ahtaat kulmaukset pulmana päivittäin

Tehtävä mahdoton?

Soile Hakola ja Marjatta Björknäs ovat vieneet ylityksen videolle ja tuloksen nettiin. Seuraavassa vaiheessa he kysyvät videokameran kera, miten viranomaiset selittävät kovin lyhyet vihreät. Sekin kerrotaan netissä.

Rollaattorilla kulkevan 85-vuotiaan **Pirkon** arjen hankaluuksia on tarkoitus seurata koko ensi vuosi. Pulmia riittää: rollaattorilla tai pyörätuolilla on hankala kulkea sorateillä ja nupukivillä. Oma ongelmansa ovat julkiset vessat. Pyörätuoli ei kaikkiin mahdu.

Mietimme viime kokouksessa, miten julkisten paikkojen esitteisiin ja opasteisiin saataisiin aina tieto myös invavessasta. Auraussäännöstöäkin olisi korjattava. Kävelytiet puhtaiksi ennen pyöräteitä, kuten Tukholmassa.

YHDISTYKSET VIDEOIMAAN

Arjen pienet harmit -projekti sopii myös yhdistysten käyttöön. Työ saa näkyvyyttä, kun yhdistykset poimivat nettiin tavallista elämistä haittaavia riesoja ja vaativat niihin korjauksia.

Yhdistykset voivat myös kerätä sivuilleen tietoja oman kaupungin digiavusta. Yksi tapa toimia on järjestää teema- ja yleisötilaisuuksia, vaikkapa siitä, miten estää digipudokkuus. Kirjaston edustajat mukaan tähän sekä pankit ja puolueet vastaamaan.

Eduskuntavaaleja ajatellen Saavutettavuus-työryhmä miettii myös puolueiden tenttaamista: miten ne ensi vaalikaudella aikovat kohentaa palveluongelmia. Saavutettavuus-asiat sopivat myös osaksi liiton ja yhdistysten vaalipaneeleita.

Seminaariväki kokoontumassa pyöreisiin pöytiin kristallikruunujen alle.

JUHLASEMINAARIN TUNNELMIA POHJOISESTA

Suomalaisen Naisliiton ja Tornion yhdistyksen 115-vuotisjuhlaseminaari järjestettiin Torniossa 22. lokakuuta. Hotelli Mustaparran salin tummien kattoparrujen ja loistavien kristallikruunujen alle kokoontui kymmeniä naisliittolaisia eri puolilta Suomea kuuntelemaan luentoja ja nauttimaan yhdessäolosta.

TEKSTI JA KUVAT: KIRSI SAND

Tornion juhlaseminaarin alkusi Tornion kaupunginhallituksen puheenjohtaja **Olli Rainio** toi seminaarivieraille kaupungin tervehdyksen ja kiitti puheessaan Naisliiton uraa uurtavaa työtä tasa-arvon edistämiseksi sekä Tornion yhdistyksen vireää toimintaa alueella.

ALATORNIOSTA
SE ALKOI

Tornion yhdistyksen puheenjohtaja **Marja-Riitta Terva-**

hauta kertoi kiinnostavasti ja lämmöllä 115-vuotiaan Tornion yhdistyksen synnystä ja historiasta.

Suomalaisen Naisliiton Alatornion osasto perustettiin elokuussa 1907. Muutamat välähdykset liiton pohjoisimman paikallisjaoston alkuvuosikymmenistä kertoivat aktiivisesta yhdistyksestä, joka teki väsymätöntä työtä monella saralla ja ajoi naisasiaa monin kauaskantoisin käytännön toimin.

Toiminnan rahoittamiseksi

järjestettiin arpajaisia, iltamia ja esitelmätilaisuuksia. Yhdistys palkkasi alueelle kiertävän kasvitarhaneuvojan, osti oman toimitalon ja perusti vuonna 1930 Naiskotiteollisuuskoulun. Alatornion osasto oli ajamassa myös keuhkotautiparantolan perustamista Lappiin ja järjesti varojen hankkimiseksi vuonna 1924 valtakunnan laajuiset suurarpajaiset. Kun valtio otti vastuun parantolan rakentamisesta ja rakensi parantolan Rovaniemen Muurolaan, rahastoon kertyneillä va-

Susanna Rivinen (oik.) sai Marja-Riitta Tervahaudalta kiitokseksi yhdistyksen kangaskassin, jossa oli tietoa Naisliitosta.

roilla yhdistys avusti parantolan potilaita.

Esimerkki on innoittanut jälkipolvien työtä. Tornion yhdistys on pyrkinyt edistämään naisten tasa-arvoista asemaa yhteiskunnassa monin tavoin. On ajettu naisten pääsyä miesvaltaisille aloille ja edistetty naisten koulutusta ja palkkatasa-arvoa. Naisia on alusta lähtien kannustettu ehdokkuuteen vaaleissa ja äänestämään naista. Yhdistys on järjestänyt aktiivisesti naiskysymyksiä käsitteleviä seminaareja ja Naisliiton Naisten Ääni -hankkeeseen on osallistuttu aktiivisesti.

SLOGANEITA
HIOMAAN

Kuulijat saivat muutaman minuutin yllätystehtävän keksiä pöytäkunnittain moton aiheesta "Miten nainen voi vaikuttaa yhteiskunnassa?" Vilkkua keskustelunporinan jälkeen pöytiin löytiin muun muassa seuraavia: "Kehu, kiitä ja kannusta toista naista. Ole aktiivinen." "Valtaa ei anneta, se otetaan. Ja sen mukana vastuu." "Naisverkostot yhteistyössä yli rajojen." "Naiset, ryhtykää ehdokkaiksi. Äänestäkää

naista!" "Toivon täytyy liittyä liike." Tauon jälkeen kuultiin lauluja naisista sopraano **Ann-Sofie Ailovuon** tulkitsemina.

IKÄÄNTYVIEN DIGITAI DOT, -TUKI
JA -OSALLISUUS

Tutkijatohtori **Susanna Rivinen** Lapin yliopistosta luennoi tutkimuksestaan, jossa kartoitettiin ikääntyneiden ihmisten selviytymistä digitalisoituneessa yhteiskunnassa. Digitaidot eivät ole vain teknisiä taitoja vaan kykyä vastaanottaa ja ymmärtää digitaalista informaatiota ja taitoa viestiä eri kanavien kautta.

Monet yhteiskunnan palvelut ovat digimuurin takana. Pankki-, Kela-, vero- ja Omakanta-palvelut edellyttävät internetin käyttöä ja laitteiden käytön osaamista. Oma lukunsa on nettihuijauksen ehkäiseminen ja dis- ja mis-informaation tunnistaminen.

Tutkimus kartoitti +65-vuotiaiden digitaaitoja. Osa ikääntyneistä on motivoitunut ja hallitsee taidot hyvin, osa tarvitsee apua ja osa kieltäytyy netin käytöstä kokonaan. Perinteiset mediat kuten sanomalehdet, radio ja TV ovat edelleen suosiossa. Korona-ai-

kana tosin sosiaalisen median ja verkkolehtien käyttö lisääntyi.

Tutkimus valaisi myös internetin käyttöä eri ikäryhmissä. 65-74-vuotiaissa käyttäjiä oli 85 %. Vanhemmassa ikäryhmässä, 75-89-vuotiaissa, nettiä käytti 57 %. Yhteisöpalveluiden kuten face bookin käyttäjissä 65-74-vuotiaita oli 45 % ja sitä vanhempia käyttäjiä enää 22 %.

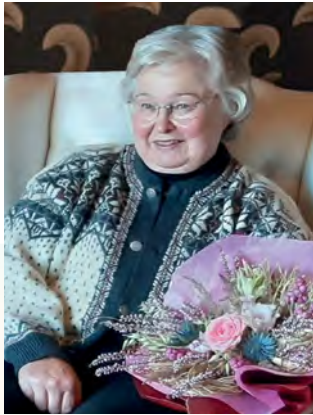
DIGISYRJÄYTYMISEN
UHKAA VASTAAN

Yhteiskunnan on lisättävä ikääntävällisiä palveluja ja monikanavaisia hyvinvointipalveluja. Lapin yliopistossa on käynnistetty yhteistyössä Lapin ammattikorkeakoulun kanssa digisyrjäytymistä ehkäisevä *Odigo-hanke – Osaavia aikuisten ja ikääntyvien digitaaitojen ohjaajia Lappiin*. Sitä rahoittavat Euroopan sosiaalirahasto ESR ja Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus. Hankkeessa kehitetään palveluntarjoajien osaamista ohjata ja tukea asiakkaiden digitaaitoja.

Susanna Rivinen puhui medialukutaidon geragokiikasta. Siinä medialukutaitoa opetetaan ikäihmisten tarpeet huomioon ottaen, käytetään erilaisia pedagogisia lähestymistapoja ja tuetaan kognitiivisia taitoja. Systemaattisella ja jatkuvalla tuella edistetään yhdenvertaisuutta digitaalisten palveluiden käytössä.

Seminaarin loppuksi Suomalaisen Naisliiton puheenjohtaja **Eva Tervonen** kiitti seminaarin järjestäjiä. Puheessaan hän korosti yhteistyön ja uudistumisen merkitystä järjestötyössä.

Päivän kruunasi torniolaisien järjestämä ohjelmallinen iltajuhla. Lämmin kiitos Tornion yhdistykselle juhlapäivän järjestelyistä! ☺

Suomalaisen Naisliiton hallituksen puheenjohtajana jatkaa Eva Tervonen.
KUVA: KIRSI SAND

SUOMALAINEN NAISLIITTO

HALLITUSVALINNAT
SYYSKOKOUKSESSA
23.10.2022

Suomalainen Naisliitto valitsi syyskokouksessaan Torniossa 23.10.2022 liiton hallituksen vuosille 2023-24.

Puheenjohtajana jatkaa **Eva Tervonen**. Onnittelut!

Jäsenistä hallituksessa jatkavat **Ritva Karinsalo** (Hämeenlinna), **Raili Ilola** (Tornio) ja **Marianna Rossi** (Oulu).

Erovooroisista jäsenistä valittiin **Nuppu Rouhiainen** jatkamaan varapuheenjohtajana (Helsinki) ja jäseninä jatkamaan **Marja-Riitta Ter vahauta** (Tornio) ja **Vuokko Kangassuo** (Vaasa). Uudeksi jäseneksi valittiin **Leena Pohjanloimu** (Helsinki).

Liiton kunniapuheenjohtaja on **Leena Krohn**.

KIELETÄR INARI - SAAMELAISTA KIRJALLISUUTTA SUOMEKSI

*Napapiirin pohjoispuolella 400 km päässä
Rovaniemeltä asuu kustantaja, tulkki ja
diplomikielenkääntäjä Kaija Anttonen (s. 1957)
inarinsaamelaisessa Kaamasen kylässä, jossa
asukkaita on noin 200 ja saman verran mökkiläisiä.
Kieletär Inari julkaisee saamelaista
kirjallisuutta suomeksi.*

TEKSTI: RAILI ILOLA · KUVA: EEVA MÄKINEN

Saamen kielen aikuisena opiskellut **Kaija Anttonen** on viettänyt lapsuutensa ja nuoruutensa Vantaalla ja käynyt koulua Helsingin keskustassa. Hän päätti pistäytyä Inarissa vuonna 1986 ja tätä pistäytymistä on jatkunut jo repeat 36 vuotta.

Kaija Anttonen isä käänsi asiakteksi, joten kääntäminen ammattina oli yksi vaihtoehto. Kaija valmistui diplomikielenkääntäjäksi Tampereen kieli-instituutista. Hän kääntää suomesta, englannista, saamesta, norjasta, ruotsista ja tanskasta suomeksi ja englanniksi. Saamesta suomeen ja englantiin kääntäviä henkilöitä ei ole kovin monta, joten käännöstehtävät ovat hyvin vaativia, mm. lakitekstejä, hallintoon liittyviä tekstejä, ope-tussuunnitelmia, YK:n raportteja, runoutta, kaunokirjallisuutta,

elokuvakäännöksiä. Tekniikkaa ja lääketiedettä koskevia tekstejä kääntäjä välttelee. Runous on haastavinta kääntää, koska runoissa on mukana sekin, miltä runot kuulostavat ja millainen muoto niillä on.

Kaija Anttonen erikoisalana ovat olleet ensin naiskysymykset ja -tutkimus, sitten ympäristöasiat ja nykyisin saamelaiskulttuuriin ja -hallintoon liittyvät kysymykset. Kustantaminen ja naiskysymys tulivat Anttonelle tutuiksi jo hänen työskennellessään Naisasialiitto Unionissa Akkaväki-lehden toimitussihteerinä 1980-luvulla.

KIELETÄR INARI

Kieletär Inari on Suomen suurin saamelaiskirjallisuutta suomeksi julkaiseva kustantamo.

Kustantaja-kääntäjä Kaija Anttonen Inarissa.

Kaija Anttonen toiminimi oli aikaisemmin Kieletär. Vuonna 2015 nimeen lisättiin sana Inari. Nimestä kun saa selville, että kustantaja on nainen ja kustantamo sijaitsee Inarin kunnassa.

Kustantamon myydyin kirja on Kaija Anttonen kääntämä, kustantama ja toimittama ensimmäinen suomenkielinen saamelaisrunouden antologia *En laske, en koskaan*. Kirja julkaistiin Turun kirjamesuilla vuonna 2015. Antologiassa on yli sata runoa 1970-luvulta 2010-luvulle runoilijoilta **Rawdna Carita Eira**, **Sara Margrethe Oskal**, **Rose-Marie Huuva**, **Inghilda Tapio**, **Synnøve Persen**, **Rauni Magga Lukkari** ja **Nils-Aslak Valkeapää**.

Kaija Anttonen on julkaissut ja kääntänyt ruotsista suomeksi Soppero-sarjan. Sarjan ensimmäinen osa *Terkkuja Sopperos-*

ta on ruotsinsaamelaisen **Ann-Helén Laestadiuksen** kirjoittama nuorisoromaani. Kirjailija sai August-palkinnon vuonna 2016 ja koko sarja on ollut myyntimestä Ruotsissa.

Vuoden 2022 aikana kustantamo julkaisee viisi saamenkielistä lastenkirjaa suomeksi ja Ruotsin arvostetuimman kirjallisuuspalkinnon August-palkinnon saaneen **Linnea Axelssonin** kirjoittaman *Ædnan – Maa meissä*, joka kertoo kahdesta saamelaisperheestä ja saamelaisten historiasta Ruotsissa.

Kustantamon verkkokauppa uudistettiin syksyllä 2021 ja se on helpottanut liiketoimintaa.

OHO!

Kaija Anttonen haluaisi kustantaa saamelaiskirjallisuutta myös

englanniksi. Pohjoismaissa ei ole yhtään julkista tahoa, joka tukisi saamelaiskirjallisuuden kustantamista englanniksi, ei kirjallisuuden vientikeskus FILI eikä Norjan NORLA. Kumma kyllä Suomen FILI tukee ulkomaisia kustantajia saamelaiskirjallisuuden kustantamiseen, ei kotimaisia.

Kieletär Inari yrittää saada päättäjät ymmärtämään, että saamelaisten tulisi saada tukea oman kirjallisuutensa kustantamiseen englanniksi; samalla heidän kulttuurinsa leviäisi laajemmalle taholle.

Kieletär Inarin kotisivu ja verkkokauppa: <https://kieletar.net/>

MITÄ ON VALTIOLLINEN TASA-ARVOTYÖ JA MISSÄ SITÄ TEHDÄÄN?

Luulin, että tasa-arvoasioita Suomessa hoitavat tasa-arvoministeri ja tasa-arvovaltuutettu. Mutta on muitakin toimijoita, kuten Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Tasa-arvoyksikkö, joka on uusi ja kenties sinulle tuntemattomin. Sosiaali- ja terveysministeriön Tasa-arvoyksikkö (TASY) perustettiin vuonna 2001, kun haluttiin varmistaa, että lain valmistelu ja sen seuranta ovat erillään. Yksikköä johtaa FM Tanja Auvinen, joka on vaikuttanut merkittävästi myös naisjärjestöissä.

TEKSTI: LIISA HELAMAA · KUVA: TANJA AUVINEN

Tanja Auvinen

AJANKOHTAISTA TASA-ARVOTYÖSSÄ TÄNÄÄN

Iso osa TASYn töistä nojaa hallitusohjelman kirjauksiin ja tasa-arvo-ohjelmaan, jossa on tasa-arvoon liittyviä toimenpiteitä kaikille ministeriöille. Nykyisen hallituksen ohjelmassa eri tavalla sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyviä kirjauksia on noin seitsemänkymmentä. Osa on pienempiä esimerkiksi lain tarkennusta vaativia, osa laajan poliittisen kentän yhteistyössä tehtäviä kokonaisvaltaisia pitkän aikavälin muutoksia.

Yksi keskeinen tehtävä TASYssä on tasa-arvolain kehittäminen. Tällä hetkellä lakiin valmistellaan kirjausta, jossa tasa-arvosuunnittelu laajennetaan koskemaan varhaiskasvatusta. Tällä vaikutetaan tulevien sukupolvien tapaan kokea maailma ja vallitsevat rakenteet. Jalkau-

tuessaan siis hyvin merkittävä kehitysaskel.

Kysyin Tanja Auviselta viimeaikaisia onnistumisia ja niitä ovat ainakin perhevapaaudistus, seksuaalirikossäännösten uudistus ja tutkimus- ja kehittämishankkeet samapalkkaisuuden edistämiseksi. Palkka-avoimuudesta ei saatu poliittista yhteisymmärrystä, mutta EU-tasolla asiaa valmistellaan ja sitä kautta asia tulee Suomessa uudelleen käsiteltäväksi.

SUOMI EDELLEEN SUUNNANNÄYTTÄJÄ

Näköalapaikalta Tanja Auvinen arvioi, että Suomi on edelleen kansainvälisesti verrattuna tasa-arvon edelläkävijöitä, vaikka ongelmiakin on. Stereotyyppit, asenteet, ja esimerkiksi työelämän segregaatio ovat tiukassa, mutta niihin pystytään toki vaikutta-

maan. Jo nyt isien tila, mahdollisuudet olla läsnä lasten hoivassa, on kasvanut, naisia nähdään pätevinä poliittisina ja muina päättäjinä ja kaikinainen moninaisuus on voimistunut. Puhtaan mies-nais-asetelman sijaan nyt tasa-arvo nähdään intersektionaalisesti eli huomioiden muun muassa ihmisen etninen tausta, seksuaalinen suuntautuminen ja sosio-ekonominen asema.

SUKUPUOLTEN TASA-ARVO LAAJENE

Moninaisuuden vahvistamiseksi on nimetty oikeusministeriön yhdenvertaisuusvaltuutettu, joka toimii myös naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana. Tässä tehtävässään yhdenvertaisuusvaltuutettu voi toteuttaa tai teettää selvityksiä naisiin kohdistuvasta väkivallasta ja perheväkivallasta, tehdä aloitteita ja antaa

lausuntoja ja neuvoja. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvovaltuutettu toimivat paitsi keskenään tiiviissä yhteistyössä, myös tammikuussa aloittaneen vanhuusvaltuutetun kanssa. Kenttä on laaja ja osin päällekkäinen, josta aiheutuu paitsi etua myös kitkaa. Tähän on puuttunut tasa-arvovaltuutettu **Jukka Maarianvaara** puhuesaan tasa-arvokertomuksen julkistamistilaisuudessa huhtikuussa (netissä nähtävillä).

NAISJÄRJESTÖT TEKEVÄT TÄRKEÄÄ TYÖTÄ

Tanja Auvisen oma tausta on vahvasti järjestökentässä. Hän on toiminut Naisasialiitto Unionissa, Nytkiksen pääsihteerinä ja ollut perustamassa Exit ry:tä. Pohjakoulutukseltaan hän on filosofian maisteri, jonka vahva kiinnostus naisliikkeeseen ja järjestöjen innostava ilmapiiri johdatti nykyiseen tehtävään. Hän arvostaa suuresti menneiden sukupolvien pitkäjänteistä panostusta naisen aseman edistämiseen Suomessa sekä kaikkia niitä, jotka nyt jatkavat naisjärjes-

töytöitä. Kaikinainen kansalaisvaikuttaminen eri kanavissa on hänen mukaansa toiminnan ytimessä ja nuorten saaminen mukaan tavoiteltavaa jatkon turvaamiseksi.

MITEN EDISTÄÄ TASA-ARVOA ARJESSA?

Välillä tulee voimaton olo. Miten pystyisi vaikuttamaan? Tanja Auvisella oli tähän hyvä neuvo. Kun huomaamme eri tilanteissa stereotyyppistä tai suoraan pilkallista puhetta tai häirintää, siihen tulee puuttua. ”Tuo ei ole asiallista, lopeta”, on vaikea yllättävässä tilanteessa sanoa ja siksipä sitä on hyvä harjoitella jo etukäteen – valmistaa itsensä olemaan vaikuttaja. Samasta aiheesta puhuttiin aiemmin, kun naisnäyttelijät kertoivat seksuaalisesta häirinnästä työssään. Kollegan puuttuminen on helpoin ja voimallisin tapa pysäyttää tilanne.

Tämä näinkin yksinkertainen ohje siis leviää jo monella kentällä – ja se tulee muuttamaan maailmaa naisille helpommaksi olla ja elää. ☺

Kultti ry:n lavan ääressä Marjatta Björknäs (vas.), Kirsti Pohjonen ja Maija Kauppinen. KUVA: HANS BJÖRKNÄS.

MINNA-LEHTI HELSINGIN KIRJAMESUILLA

Minna-lehti oli mukana Helsingin Kirjamessuilla 27.-30.10.2022 Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liiton Kultti ry:n osastolla. Messut keräsivät väkeä välillä tungokseen asti. Päivittäin riitti mielenkiintoisia kirjailija-haastatteluja ja ehtymättömän runsasta kirjatarjontaa.

Kulttilavalla oli avajaispäivänä esittelyvuorossa Minna-lehti. Toimittajat **Maija Kauppinen** ja **Kirsti Pohjonen** kertoivat **Marjatta Björknäsin** haastattelemana liiton jäsenlehestä Minnasta sekä suomalaisesta Naisliitosta. Esillä oli myös Naisliiton tuore julkaisu, Maija Kauppinen toimittama kirja ”Oi niitä aikoja - kun naiset murtavat lasikattoja”.

NUORET HOIVAAJAT SUURISSA SAAPPAISSA

Hoiva koskettaa kaikenikäisiä. Se ei aina kulje aikuiselta lapselle, vaan roolit hoivan antajana ja saajana vaihtelevat elämän mittaan. Perheessä avun, tuen ja hoivan antaja voi olla myös lapsi tai nuori, jolla on hoivahuolta ja -vastuuta sisaruksistaan, vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai muista läheisistään. Hoivatilanteessa olevat nuoret tunnustetaan huonosti ja he jäävät liian usein yksin.

TEKSTI: MALLA HEINO · KUVA: ANNI HEINO

Omaishoitajuus yhdistyy mielessämme keski-ikä ohittaneisiin ihmisiin, ja tyypillisimmin heistä onkin kyse. Omaishoitosopimuk-

sen tehnyt henkilö on useimmiten yli 65-vuotias nainen, joka hoitaa muistisairasta puolisoaan. Läheisten antama hoiva on

yhteiskuntien peruspilari, jopa 80 % hoivasta Euroopassa on läheisten vastuulla. Suurin osa toimii virallisen tuen ulkopuolel-

la. Heihin kuuluvat myös nuoret hoivaajat.

HOIVAN JA NUORUUDEN VAIKEA YHTÄLÖ

Omaishoitajaliitossa kansainvälinen yhteistyö toimi meillä tunnistamattoman hoivajaryhmän havaitsemisen kimmokkeena viime vuosikymmenen puolivälissä. Britannian omaishoitajajärjestöiltä kuulumme alle 18-vuotiaista hoivaavista lapsista ja nuorista, *young carers*, joiden tilannetta ja kokemia haasteita oli tutkittu 1990-luvun alusta lähtien. Heille oli myös kehitetty erilaisia tukipalveluja.

Jangsterit - nuoret hoivaajat -hanke käynnistyi Omaishoitajaliitossa vuonna 2016. Keskeisimpänä tavoitteena on ollut nuorten hoivajien tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen. Verkostoyhteistyöhön kyseisen ryhmän tukemiseksi on tullut mukaan yhdeksän muuta sosiaali- ja terveysalan järjestöä, viimeisimpänä Lastensuojelun Keskusliitto, Aivoliitto ja Syöpäjärjestöt. Yhteistyötä tehdään myös muiden toimijoiden, kuten Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

SUOMI EI POIKKEA MUISTA MAISTA

Kansainvälisten tutkimusten mukaan kehittyneissä maissa 2–8 % alle 18-vuotiaista lapsista ja nuorista hoivaa tai kantaa huolta läheisistään tämän fyysisen tai psyykkisen sairauden, päihdeongelman tai muun terveyteen liittyvän haasteen vuoksi. Ruotsissa 7 % peruskoulun 9-luokkalaista on ilmoittanut merkittävästä vanhemman tai sisaruksen hoivavastuusta ja 3 % kertonut olevansa pois koulusta vähintään yhden

päivän viikossa pitääkseen huolta perheenjäsenestään.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskyselyssä 2017 noin viidennes vastanneista kertoi perheenjäsenen vakavasta sairastumisesta tai kuolemasta lukuvuoden aikana. Kahta vuotta myöhemmin samasta kyselystä saatiin pitkään odotettu ensimmäinen arvio nuorten hoivajien määrästä Suomessa, jonka mukaan meillä on vähintään viikoittain hoivaavia nuoria noin 6 %. Lasten ja nuorten hoivatilanteet ovat meillä yhtä yleisiä kuin useimmissa muissa länsimaissa. Hoivavastuussa olevilla nuorilla oli kyselyn mukaan ei-hoivaavia enemmän mm. koulunkäyntiin ja mielenterveyteen liittyviä haasteita ja he olivat vähemmän tyytyväisiä elämäänsä. Tulokset vahvistavat johdonmukaisesti oletusta erityisesti tyttöjen haavoittuvasta asemasta. Pandemian jälkimainingeissa ja epävakaa maailmantilanteessa, keväällä 2023 saatavat seuraavat tulokset väistämättä huolestuttavat jo etukäteen.

TYÖKALUJA NUORTEN HOIVAAJIEN KOHTAAMISEEN LÖYTYY

Kouluissa kohdataan lähes kaikki lapset ja nuoret, ja opetus- ja oppilashuollon ammattilaiset ovatkin avainasemassa nuorten tuen tarpeiden havaittajoina. Nykyisellään tunnistaminen jää usein liian sattumanvaraiseksi, jolloin tarvittava tukikin jää puuttamaan.

Työkaluja hoivatilanteessa olevien nuorten osallisuuden tukemiseen on kehitetty niin kotimaassa kuin muualla. Euroopalaisessa EdyCare-hankkeessa on tehty verkkomateriaali, jonka avulla koulujen henkilöstö

voi tunnistaa hoivatilanteessa olevat nuoret ja tukea heidän oppimistaan. Materiaalia ollaan parhaillaan muokkaamassa Suomen tilanteeseen soveltuvaksi.

Joensuun seudun omaishoitajien Alisa-projektissa on tehty nuorten hoivaajien tunnusmerkistö sekä puheeksi ottoa helpottavat huolikortit perheitä ja nuoria työssään kohtaavien käyttöön. Materiaali on tuotettu yhteistyössä Varsinais-Suomen mielenterveysomaiset ry – FinFamin kanssa.

Jangsterit-hankkeessa valmistui alkuvuonna 10–15-vuotiaille suunnattu sarjakuvamuotoinen Meillä olis asiaa! -vihkonen, joka kertoo pienten tarinoiden avulla, millaisia tilanteita ja tunteita nuori hoivaaja saattaa arjessaan kohdata ja antaa myös vinkkejä, mistä löytää asiasta lisää tietoa. Sarjakuva voi auttaa myös aikuisia huomaamaan, miten monin tavoin perheenjäsenen sairaus voi lapsen elämään vaikuttaa.

MITÄ SINULLE KUULUU?

On tärkeää, että hoivatilanteessa olevat nuoret tietävät, etteivät ole ainoita lajissaan, ja että tukea on saatavana. Yksikin turvallinen aikuinen omassa lähipiirissä, koulussa tai harrastuksissa voi olla ratkaisevan tärkeä tuki nuorelle. Nuoret hoivaajat itse toivovat, että heiltä kysyttäisiin rohkeasti heidän kuulumisiaan ja oltaisiin aidosti valmiita kuuntelemaan, mitä he itsestään ja arjestaan kertovat.

Jangsterit-hankkeen verkkosivut
<https://omaishoitajat.fi/liiton-toiminta/liiton-toimintamuodot/jangsterit-hanke/>

ILOA JOKA TIKISTÄ!

Ompelu on taas in ja luo kestävää kehitystä

Kaunis, kullanvärinen leijona- ja kiehkurakuvioiden koristeltu ompelukone on kulttuurihistoriallinen aarre 1930-luvulta. Kun ompelua harrastava Riikka Alcén istahtaa malliksi koneen ääreen, kokeilee valurautaista poljinta ja levittää esiin kasan uudenuutukaisia kotimaisia kankaita, ajassa harpataan lähes sata vuotta.

TEKSTI: KIRSI SAND · KUVA: HANS BJÖRKNÄS

Upea Stoewer-ompelukone on nostettu vaasalaisen **Marjatta Björknäs**in olohuoneeseen. Kone on kuulunut hänen äidilleen. Muutama vuosi sitten se oli esillä Vaasassa järjestetyssä Naisten Ääni -näyttelyssä. Entisaikaan äidit ompelivat suuren osan perheen vaatteista, koska valmisvaatteita ei ollut paljon saatavilla tai ne olivat kalliita.

Ompelu on jälleen suosittua, sitä harrastavat kaikenikäiset. **Riikka Alcén** (38) kertoo innostuneensa ompelusta muutamia vuosia sitten.

– Opiskeluvuosina olin useita jaksoja vaihto-opiskelijana ulkomailla ja vietin reissuelämää. Työpaikat veivät Berliiniin ja sitten Tukholmaan, elämä oli aika hektistä eikä ompelu kiinnostanut. Kun perustimme Fredrik-puolison kanssa perheen Hudiksvalliin, löytyi aikaa ja tarvetta hyödylliselle harrastukselle.

– Ensin hankin käytetyn, 1970-luvun Husqvarna-ompelukoneen. Kun poikamme syntyi, halusin ommella vauvalle vaatteita. Mieheni kannustamana ostin saumurin, joka olikin käänteentekevä hankinta. Ensimmäiset

vauvan housut ompeli kyllä Fredrik, piirsipä vielä niille kaavankin! Sen jälkeen olen ommellut pojalle housuja ja paitoja ja taidon karttuessa collegepukuja, huppareita ja rooliasuja.

– Ensimmäisen mekon itselleni ompelin vanhan mekon mallilla. Mutta pian ymmärsin, että hyvä peruskaava on vaatteiden ompelussa A ja O. Olen käyttänyt Mekkotehtaan ja kokkolalaisen PaaPiin kangastehtaan kaavakirjoja. Tänäpäin mekkoja on jo kymmeniä, ja mallit vaihtelevat. Viimeisin luomukseni on uusi toppatakki.

SUOMALAISIA EKOLOGISIA KANKAITA

Riikka kertoo suosivansa paljon suomalaisia kankaita, kuten PaaPiin, Nupun tai Marimekon kankaita. Tärkeää on ympäristöystävällisyys: kankaissa tulee olla GOTS-sertifikaattimerkintä, joka takaa, että kankaan valmistus on luonnonmukaista ja eettistä. Toinen merkintä, Öko tex, puolestaan varmistaa, että kangas on turvallinen ympäristölle eikä sisällä haitallisia kemikaaleja.

– Rakastan värikkäitä ja kauniita kankaita. Lasten kankaissa ilahduttavat veikeät kuva-aiheet. Käyttämäni kankaat ovat kestäviä ja se on leikki-ikäisen lapsen vaatteissa tärkeää. Omissa mekoissani on kuoseja kukka-aiheista leopardikuvioon. Usein kankaat ovat puuvillatrikoota, mutta seuraavaksi aion kokeilla mekon ompelua Finlaysonin Muumi-pussilakanasta. Se on nyt ihan viimeistä huutoa! Kotona Vaasassa käydessäni sellaisen lakanan löysinkin, Riikka hymyilee.

KÄDEN TAIDOISTA ILOA

Ompelu on vaativassa työssä kansainvälisen yrityksen henkilöstöpäällikkönä työskentelevälle perheenäidille terapiaa.

– Työni sisältää paljon tietokoneen ääressä istumista, neuvotteluja ja kokouksia. Ommellessani saan tehdä jotakin käsilläni ja näen lopputuloksen nopeasti. On ilo luoda jotakin kaunista ja samalla hyödyllistä.

– Kun tekee vaatteita itse, saa persoonallisia vaatteita. Olen aika pitkä, ja itse ompelemalla saan sopivan mittaisia vaatteita. Val-

Riikka Alcén kauniin vanhan Stoewer-ompelukoneeseen ääressä. Nykypäivänä vaate syntyy saumurilla ja ompeluvinkkejä ja -kuvia voi jakaa somen harrastajaryhmissä.

misvaatteiden ongelmana ovat lyhyet helmat ja hihat.

Ompelun harrastajilla on omia some-ryhmiä, joissa saa inspiraatiota, vinkkejä ja neuvoja. Riikka on mukana suomalaisessa Ompeluelämää-facebook-ryhmässä, jossa on 42 000 jäsentä.

EU HALUAA PIKAMUODIN POIS MUODISTA

Puhumme myös muoti- ja tekstiiliteollisuuden muodostamasta ympäristöongelmasta. Alan teollisuus kuluttaa paljon luonnonvaroja. Vuonna 2021 valmistuneen Tekstiilivirrat Suomessa -selvityksen mukaan suomalainen kulutti vuonna 2019 vaatteita ja kodintekstiilejä 11,3 kiloa henkeä kohti. Käyttökelpoista tekstiilikuitua ei vielä ole kierrätetty laa-

jassa mitassa. Poistotekstiilejä on hävitetty etupäässä polttamalla ja viemällä kaatopaikalle, näin myös Ruotsissa.

Tilanne on muuttumassa. Kaikki tekstiilijäte on kerättävä EU:ssa vuoteen 2025 mennessä. Suomessa uusi jäteasetus velvoittaa tekstiilijätteen erilliskeräykseen 1.1.2023 alkaen. Tämä koskee myös yrityksiä.

Euroopan komissio julkaisi maaliskuussa 2022 tekstiilistrategian. Pikamuoti halutaan pois muodista. Tavoitteena on, että vuonna 2030 EU-markkinoille saatetut tekstiilituotteet olisivat pitkäikäisiä ja kierrätettäviä sekä pääasiassa valmistettu kierrätetyistä kuituista.

Suomi on yksi edelläkävijöistä kierrätystekstiilien hyödyntämisessä. Pohjois-Euroopan en-

simmäinen tekstiilijätettä laajamittaisesti kierrätyskuiduksi jalostava poistotekstiilien kierrätystalouduslaitos aloitti toimintansa Paimiossa marraskuussa 2021. Kemian Veitsiluodon tehdasalueelle on kaavailtu tekstiilijätteen uutta tekstiilikuitua tuottavaa tehdasta.

Riikka kertoo vaateostostensa vähentyneen ompelun myötä.

– Nykyään pohdin kauniin vaateen nähdessäni, kannattaisiko vastaava ommella itse. Kierrätän myös omia vaatteitani kirpputorilla, ja kun oma poika on kasvanut äidin tekemistä vaatteista ulos, vaatteet lähtevät kiertoon serkun tai ystävien lapsille. Vaatteiden elinkaari pitenee ja materiaalin tuottamiseen ja ompeluun käytetty energia hyödyttää yhä uusia käyttäjiä. ○

Tiina ja Aki Mykkälä
sekä söpöliini Upuli.

LÄHIRUOKA OSA KANSALLISTA TURVALLISUUTTA

”Kotimainen maidontuotanto on todella tärkeää säilyttää, sillä se on yksi suomalaisen maaseudun kulmakivistä. Maaseutu pysyy näin elävänä ja saadaan puhdasta, kotimaista ruokaa”, toteaa maatalousyrittäjä ja Mykkälän tilan emäntä Tiina Mykkälä.

TEKSTI JA KUVA: RAILI ILOLA

MAATALOUS AHDINGOSSA, MUTTA TORNIOLAISET
TIINA JA AKI MYKKÄLÄ EIVÄT ANNA PERIKSI

Olemme eläneet poikkeusaikoja pari vuotta ja historia on jälleen kerran muistuttanut meitä siitä, että ruokaomavaraisuus on tärkeä osa kansallista ja alueellista huoltovarmuutta. Edullisten ulkomailta tuotavien lannoitteiden hinnat ovat nousseet kolminkertaisesti edellisestä vuodesta, samoin on käynyt sähkölle, väkirehulle, puutavaralle ja polttoaineelle. Moni maitotilallinen on ajautunut kasakriisiin tuotantokustannusten nousun takia. Jopa 40 % Pohjois-Suomen tiloista on kassavaikeuksissa. Lapissa vuonna 2021 peräti 18 maitotilaa lopetti

toimintansa. Turvallisuudenkin takia ruokaa on oltava ja siihen on varauduttava kotimaisin keinoin.

LAPPILAISITTAIN ISO TILA

Suomessa on maitotiloja noin 4 800, joista Lapissa 205. Valtakunnallinen keskilehmäluku on noin 50, Lapissa reilut 40 lehmää per tila. Tiina ja Aki Mykkälän omistama maitotila on keskivertolukuihin verrattuna suuri. Vuonna 2021 tilalla juhliittiin kolmatta satatonnaria*, vuonna 2022 jo kuudetta satatonnaria. Peltoa on 250 hehtaaria, jossa viljellään nurmea ison karjan tarpeita varten.

Mykkälän tila palkittiin vuonna 2016 MTK-Lapin

kevätkokouksessa esimerkillisenä maatalousopetuksen työssäoppimistilana. Torniossa on 34 maitotilaa, joista yksi on Tiina ja Aki Mykkälän omistama. He asuvat lapsineen, Elisa 15 v. ja Aku 18 v., Arpelan kylällä Torniossa. Mykkälän 1920-luvulla perustettu tila on Akin vanhempien kotitila, joka kolmannen sukupolvenvaihdoksen jälkeen siirtyi Aki Mykkälälle vuonna 2008. Tuolloin oli tilalla parsinavetta, jossa vajaan 70 lehmää. Tänäpäin tilalla on 150 lehmää, jotka robotti lypsää, ja saman verran on nuorta karjaa. Fyysisesti raskaat työt kuten kuivutukset ja ruokinta on koneellistettu.

Maatila ei ole koskaan valmis. Investointeja joudutaan tekemään vuosittain. Vuonna 2012 rakennettiin paljon pääomaa vaativa vajaa 2300 neliön kolmen robotin pihatto. Investoinnin jälkeen tilan maidontuotanto kaksinkertaistui. Sen jälkeen on valmistunut säilytystiloja, rehusiiloja ja ulkotarha. Tulevaisuudessa hämmöttää biokaasulaitoksen rakentaminen.

TORNIO MAIDONTUOTANNON
YKKÖNEN

Lapissa maitoa tuotetaan eniten Torniossa. Viime vuoden torniolainen maidontuotanto oli noin 21 miljoonaa litraa maitoa vuodessa. Mykkälän tilan vuoden keskituotos on tällä hetkellä noin 12 000 litraa. Maito menee Valiolle ja liha Atrialle. Muutaman vuoden ajan kokeiltiin valmistaa sivutoimena kotijäätelöä lähimyyntiin.

Päätöna tilalla tulee olemaan vastaisuudessaakin Holstein-rotu. Tuotantoeläimistä pidetään hyvää huolta. Navetassa on lemmiä varten kolme harjaa, joilla eläimet voivat käydä harjauttamassa itseään. Navetan käytävillä on investoitu kumimatot ja nukkumapaikoilla käytetään kuiviketta sekä turvetta. AIV-säilörehu on aina maukasta ja säilyy hyvänä. Eläinlääkäri ja sorkanhoitaja käyvät säännöllisesti, sillä pihatossa eläimet liikkuvat vapaasti ja karjalla pitää olla kestävät jalat. Lisäksi nuorkarjalle on oma pihattonsa. Tilalla on palkattua työvoimaa yksi henkilö Mykkälän pariskunnan ja lasten lisäksi.

KONEURAKOINTIA TILOJEN
YHTEISTYÖNÄ

Tiina ja Aki Mykkälän tilan toiminta on osakeyhtiömuotoinen. Vuonna 2019 perustettu Kukkolanmaa Oy:n pääasiallisena toimialana on lypsykarjan kas-

vatus ja eläinten jalostus. Viime vuoden liikevaihto oli noin 1 milj. euroa ja liikevoitto 15 prosenttia. Osakeyhtiön toimitusjohtaja on Aki Mykkälä ja hallituksen puheenjohtaja Tiina Mykkälä.

Maatilalla tarvitaan kalliita koneita ja sen tähden Mykkälät ovat perustaneet yhteistyössä muiden tilojen kanssa yrityksen. Mykkälän tila on yksi kolmesta osakkaasta Tornion Koneyhtymä OSK:ssa, joka on maa- ja metsätalousurakointia harjoittava osuuskunta. Koneyhtymä on ollut toiminnassa vuodesta 2015 lähtien. Koneyhtymä tekee lietteen vetoletkulevitystä, peltojen jyräintä, kuivalannan ja kalkin levitystä, rehun korjuuta noukinvaunuilla sekä niittoa Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan alueilla.

PELOTTAAKO TULEVAISUUS?

– **Ei pelota!** Pelolle ei anneta valtaa. Maantilan pito on pääomavaltainen ala, investointisuunnitelmat tehdään 15 vuoden päähän. Arvaamaton tukipolitiikka vaikeuttaa tilojen toimintaa, suunnittelua ja aiheuttaa turhanpäiväistä huolta ja harmia. Kansallinen virkamiespolitiikka EU-politiikasta puhumattakaan on joskus vaikea ymmärtää ja se on poukkoilevaa. Talonpoikaisjärki tuntuu olevan viranhaltijoilla joskus hukassa.

MILLAINEN ON MAATILAN
EMÄNNÄN HYVÄ PÄIVÄ?

– **Hyvä päivä** alkaa hyvin nukutun yön jälkeen, Aki on aamulla keittänyt kahvia ja puuroa. Koko perhe on pysynyt terveenä, navetassa kaikki toimii. Myös lapsilla on kaikki hyvin.

ARPELAN MARTAT RY:N
PERUSTAJAJÄSEN

Riittäkö aika ja innostus maatalon töiden lisäksi muuhun harrastustoimintaan? Tiina Mykkälä toimi Arpelan Martat ry:n puheenjohtajana neljä vuotta. Hän sai idean yhdistyksen perustamisesta miehensä siskon kanssa. Arpelan Martat perustettiin syyskuussa 2018. Tiina Mykkälä on Pohjolan maidon edustajiston jäsen. Muihin luottamustehtäviin ei ole tällä hetkellä aikaa.

Syksyisin Tiinan aika kuluu marjametsällä ja talvella hiihto pitää kuntoa yllä. Ja joskus on aikaa pitää parin päivän pienloma jossain kivassa paikassa.

Mykkälän tilan isäntä Aki Mykkälä:

– Asiat tapahtuu tekemällä, ei toivomalla!”

KOTIMAISTA RUOKAA RIITTÄÄ, MUTTA HINTA NOUSEE

TEKSTI: PIRKKO KESKINEN · KUVA: ANNA LEHTINEN / MTK:N ARKISTO

Ruoka- ja energiamarkkinoiden epävarmuuksista huolimatta Suomessa voidaan Luonnonvarakeskuksen (Luke) erikoistutkijan **Hanna-Maija Karikallion** mukaan luottaa ruuan riittävyteen. Kotimaassa tuotetulla ruualla syödään edelleen monipuolisesti, hän vakuuttaa.

Uhkana kuitenkin on, että ruuan hinnan nousu yksipuolistaa ruokavaliota monissa talouksissa. Energian korkea hinta vähentää kotimaisten kasviuonevihannesten – kurkun, tomaatin ja salaatin – tarjontaa, eikä vajeen korvaaminen tuonnilla ole ihan yksinkertaista. Kuivuudesta ja kalliista energiasta on kärsitty myös tuontimaissa, ja se vähintäänkin näkyy hinnassa. Siinä tulee monissa talouksissa raja vastaan, Karikallio pelkää.

– Se on harmi, koska ne ovat hyvää ruokaa, hän sanoo. Hän toivookin, että ruokavalion yksipuolistuminen tältä osin jäisi tilapäiseksi.

Muuten kasvisen kotimaisuusaste on Karikallion mukaan kohtuullisen hyvä, noin 80 prosenttia.

– Omatoimisuus on nyt arvossaan. Metsään lähteneet palokitaan, hän sanoo kotimaisten marjojen hyvään satoon viitaten.

Suomessa on tänä syksynä korjattu keskimääräinen viljasato. Kotimaisen ruuan tulevaisuutta varjostaa nyt pahimmin maatalouden heikko kannattavuus.

Niillä voi korvata muuta tuoreiden puutetta, ja itse kerättyinä ne ovat myös edullisia.

Suomessa koottiin syksyllä tuntuvasti parempi viljasato kuin viime vuonna, joka oli poikkeuksellisen heikko. Hanna-Maija Karikallio luonnehtii satoa keskimääräiseksi.

Muussa viljassa ollaan omavaraista, mutta ruista joudutaan myös tuomaan.

Muussa viljassa ollaan omavaraista, mutta ruista joudutaan myös tuomaan. Karikallio sanoo, että jotain jää varastoonkin, mutta ei merkittäviä määriä. Varastotilanne pysyy herkkänä.

Maitoa, kananmunia, sian- ja broilerin lihaa tuotetaan Suo-

messa omaan kulutukseen tarpeeksi, mutta naudanlihaa joudutaan tuomaan, Karikallio luetlee.

Kotimaisen ruuan tulevaisuutta varjostaa tällä hetkellä pahimmin maatalouden heikko kannattavuus.

– Jos viljelijän saama hinta ei riitä kattamaan edes tuotantokustannuksia, tulee ennen pitkää pää vetävän käteen, sanoo yliaktuaari **Anna-Kaisa Jaakkonen** Lukesta. Jos tilalla sukupolvien ketju katkeaa, se voi olla lopullista, maataloudessa kun on vaikea aloittaa tyhjästä.

Jaakkonen katsoo, että kehitys kääntyy vain, jos maatalouden kannattavuus saadaan nousuun. ☺

AINA ON AIKAA HYVÄLLE TEELLE

Teeleidin yrittäjä ja omistaja Anne Savela rakastaa teetä, maailman parasta raaka-ainetta. Hän kehottaa kaikkia kokeilemaan rohkeasti irtoteen hauduttamista ja muistuttaa, että teeheikki voi olla hauska.

TEKSTI JA KUVA:
SUSANNA MATIKAINEN

Teeleidin omistaja Anne Savelan suosikki on maustettu Puerh tee. Puerh tee on kotoisin teepensaun syntysuudelta Kiinasta, Yunnanin maakunnasta.

Anne Savela tarjosi minulle haastatteluhetken lomassa omaa suosikkiteetään, Appelsiini Puerhia. Rakkaus teehen oli olemassa jo aikaisemmin, mutta asuminen Kiinassa kymmenen vuotta sitten ratkaisi kaiken. Miehen ollessa töissä oli Annella aikaa tutustua kiinalaiseen teekulttuuriin. Liikeidea oli valmis, kun he palasivat takaisin Suomeen. Jyväskylään tarvittiin teehuone, mistä saisi maukasta ja oikein haudutettua teetä. Teeleidi avattiin keväällä vuonna 2014 ja sijaitsee nykyään Kramsunkadulla, Jyväskylässä.

Myös Jyväskylän keskustasta, tavaratalo Sokoksen yläkerrasta, löytyy Rebel Teeleidi. Siellä kiireinen kaupunkilainen voi rauhoittua hyvän teen parissa. Samassa tilassa toimii myös Rebel Second Hand, mistä löytyy laadukkaita käytettyjä vaatteita.

Teeleidin ydintoiminto eli tuotanto ja pakkaus sijaitsevat Vaajakoskella vanhan tulitikkutehtaan tiloissa. Sieltä lähtee maailmalle joka päivä suuri määrä teetä, myös verkkokaupan kautta. Jälleenmyyjänä on isoja Prismoja, K-Citymarketteja ja toisaalta pie-

niä kahviloita. Yritys työllistää tällä hetkellä kymmenen ihmistä, suurin osa heistä on tullut töihin oppisopimuksen kautta.

Teeleidi järjestää kolmenlaisia teekursseja. *Johdannossa teen maailmaan* käydään läpi eri teelaadut Camellia sinensiksestä lähtien ja opitaan hauduttamaan teetä. *Japanilaisen teen kurssilla* puhutaan teekulttuurista ja maistellaan vihreitä japanilaisia teelaatuja. Kolmas kurssi vie *slaavilaiseen teemaailmaan* runsaine teepöytineen.

Afternoon Tee tuodaan lähelle ihmistä jo hintansa puolesta. Se sisältää pikkusuolaiset ja -makeat sekä kannun teetä, jonka voi valita noin kahdensadan eri teen joukosta. Perinteisesti siihen kuuluu kurkkuvoileipiä ja skonsseja. Teehuoneessa leivotaan joka päivä tuoreet skonssit, niiden kanssa tarjotaan kermavaahtoa ja vadelmahillo. Tarjoilu kannattaa varata etukäteen.

Ehdotukset teen eri makuyhdistelmiin tulevat usein asiakailta tai Annen matkoilta. Että

uusi teemaku löytäisi lopullisen muotonsa, voidaan joutua tekemään puolikin vuotta töitä. Eri teemakujen tekeminen asiakkaalle onkin yksi Teeleidin keskeisistä toiminnoista. Anne on suuri Fingerpori-sarjakuvan ihailija. Eräänä aamuna sarjakuvastriippiä lukiessa syntyi idea Fingerporin perusteesta. Hän ehdotti Fingerporin tiimille, että eiköhän tehdä teille sitä perusteetä. Tiimi oli innoissaan asiasta ja nyt myymälässä on jo neljä teemakua myynnissä Fingerporin hahmoilla ja sutkautuksilla. Lisää makuja on tulossa.

– Wemmi-markkinoilla tuli palautetta, miten älyttömän kivaa on ostaa Fingerpori-tee lahjaksi ystävälle. Tee on lähtenyt elämään myös sosiaalisessa mediassa, Anne sanoo.

Itsekin ostin myymälästä mukaan Fingerporin perusteet. Miten ihana idea! ☺

www.teeleidi.fi

VOIMAA JA OSAAMISTA NAISTEN YRITTÄJYYTEEN JA JOHTAJUUTEEN

Naisten yrittäjyyden ja johtajuuden edistäminen on ollut Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) ohjelmissa yksi tärkeä teema 2000-luvun alusta lähtien. Oulun ammattikorkeakoulussa on toteutettu useita laajoja naisille suunnattuja koulutus-, kehittämis- ja tutkimushankkeita. Jo parinkymmenen vuoden ajan koulutuksia on ollut Oulun alueella, Kuusamossa, Raahessa ja Pudasjärvellä.

TEKSTI: PIRKKO PIETILÄINEN · KUVA: ANNE KERÄNEN

Koulutus-, kehittämis- ja tutkimushankkeiden rahoitukseen ovat osallistuneet ESR, Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus, Oulun ammattikorkeakoulu (Oamk) sekä Oulun ja Kuusamon kaupungit, Oulun yliopisto sekä yritykset.

Koulutushankkeiden projekti-päällikkönä toiminut KTM **Terttu Savela** kertoo, että yli 700 naista on osallistunut koulutuksiin vuoteen 2022 mennessä. Päätaavoitteena on ollut lisätä tasa-arvoa, erityisesti edistämällä naisten yrittäjyyttä ja mahdollisuuksia edetä uralla, sekä lisätä heidän liikkeenjohdollista osaamistaan.

Koulutus kannustaa yritystoiminnan kehittämiseen, kasvuun, kansainvälistymiseen ja yritystoiminnan laajentamiseen. Osa on suorittanut opinnoissaan myös MBA-diplomin. Yhteistyö Oulun yliopiston kanssa on mm. mahdollistanut sen, että pitkiin johtajuusohjelmiin osallistuneet naiset ovat voineet hyväksilukea osan suoritetuista opintopisteistä joihinkin täydennysopintoihin yliopiston koulutuksissa.

Naisille suunnatun yrittäjyys- ja johtajuuskoulutuksen ohjausryhmän puheenjohtajana on alusta lähtien toiminut professori **Anna-Maija Lämsä**. Hänen johdolla Jyväskylän yliopistossa on

Terttu Savela kouluttaa yrittäjiä.

tehty muun muassa kahdeksan hankkeisiin liittyvää pro gradu -työtä.

VERTAISSPARRAUSTA JA KANSAINVÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

Hankkeissa on kehitetty useita yrittäjyyden ja johtajuuden koulutusohjelmia. Ohjelmakokonaisuudet on suunniteltu siten, että yritykset ovat voineet löytää niistä yrityksen liiketoimintatilanteeseen, tarpeeseen ja elinkaarivaiheeseen sopivia ohjelmia. Liiketoiminnan eri osa-alueiden osaamista on kehitetty asiantuntijoiden ja vertaissparrauksen avulla.

Osaamista on jaettu niin koulutusohjelmien aikana kuin usein

niiden jälkeenkin vertaisryhmissä, naiselta toiselle. Sparraajat ovat myös toimineet hienoina roolimalleina menestyvän yrityksen rakentamisessa.

Koulutuksen myötä on syntynyt myös hedelmällistä yhteistyötä kansainvälisten kumppaneiden kanssa. Erityisesti espanjalaisen EOI Business Schoolin ja bulgarialaisen Fabrica 360 kanssa on voitu hyödyntää eri maissa kehitettyjä hyviä toimintamalleja ja kehittää niitä yhdessä edelleen. Irlantilainen kumppani löytyi vuonna 2011 Budapestissä Euroopan komission järjestämässä innovatiivisten yrittäjyysohjelmien kilpailussa, jossa fForum -hanke oli edustamassa Suomea. ○

”YRITTÄJYYS ON MARATON, EI PIKAMATKA”

sanoo logistiikkayrittäjä Hanna Kinnunen

Oululainen kuljetusalan yrittäjä Hanna Kinnunen on yksi Oulun ammattikorkeakoulun yrittäjänaisille suunnattuun koulutukseen osallistujista.

TEKSTI: PIRKKO PIETILÄINEN
KUVA: JUKKA DAHL

Hanna Kinnunen on lähtöisin yrittäjäperheestä. Opinnot ovat valmentaneet yrittäjyyteen: taustalla ovat yrittäjyyden tradenomin ja liikenneyrittäjän tutkinnot sekä Oulun yliopistossa suoritettut eMBA-opinnot v. 2014.

– Suurin kasvattajani yrittäjyyteen on ollut isäni. Myöhemmin eri koulutusten kautta elämäni tulleet naisyrittäjä- ja johtajakollegat ovat korvaamatonta sparrauseuraa ja vertaistukea.

Oamk:n naisyrittäjille suunnattua koulutusta Kinnunen piti mielenkiintoisena. Tärkeitä ovat olleet myös toisten opiskelijoiden kanssa jaetut ajatukset erilaisten työelämässä kohdattavien tilanteiden ratkaisuisista.

PERHEYRITYKSEN TOIMITUS- JOHTAJAKSI JA OMISTAJAKSI

Vietettyään lukion jälkeen lähes kymmenen vuotta opiskellen ja työskennellen muualla Suomessa ja ulkomailla Hanna Kinnunen palasi kotiseudulleen Ouluun.

– Kysyin isältäni töitä. Päätökseni pääsin ajamaan rahtia ympäri Suomea ja Ruotsia sekä Viroon ja Venäjälle. Paperityöt hoidin viikonloppuisin ja iltaisin. Vuonna 2006 teimme ensimmäisen

sukupolvenvaihdoksen, jolloin minusta tuli pääomistaja ja toimitusjohtaja. Vuonna 2014 minusta tuli yrityksen ainoa omistaja.

VERKOSTOISTA KUMPPANUUKSIA JA VERTAISTUKEA

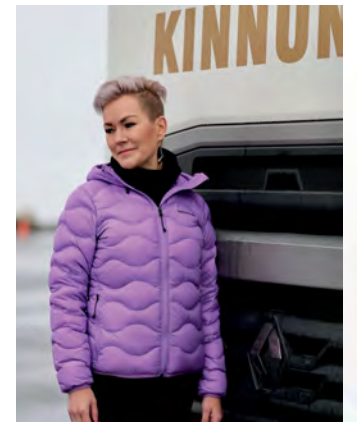
– **Verkostoni ovat** rakentuneet vuosien mittaan, lähinnä eri koulutusten ansiosta sekä pitkäaikaisella yhteistyöllä eri sidosryhmien kanssa, Kinnunen sanoo. – Verkostot merkitsevät minulle vertaistukea ja luotettavia kumppanuuksia, joissa oman tuotteen tai palvelun myynti ei ole keskiössä.

– Arvostan eniten verkostoja, joissa toimialasta riippumatta jaetaan yrittäjyyden haasteita ja ilon aiheita, joita ovat meillä kaikilla hyvin samankaltaisia. Toki olen löytänyt verkostojen kautta myös kumppaneita erilaisiin palvelutarpeisiin. Ilman rohkeutta verkostoitua suurempien toimijoiden kanssa esimerkiksi kansainvälistyminen olisi ollut haasteellisempaa ja työni kovin yksinäistä.

”NAINENKO TÄTÄ FIRMAA MUKA JOHTAA?”

Miehisellä alalla yrittäjänä toimivan nainen on kohdannut kyseenalaistamista ja vähättelyä.

– Olen koko yrittäjäurani ajan kuullut epäilyä, etten pysty, en voi osata johtaa kuljetusliikettä – perinteikästä miesten alaa. En ole koskaan kommentoinut asiaa tai lähtenyt väittelyyn, vaan olen toiminnalla osoittanut asiaa vääräksi, niin alan yrittäjille kuin palveluntarjoajille.

KINNUNEN TRANSPORT Oy:n ja Kuljetusliike Kinnunen Oy:n omistaja Hanna Kinnunen.

– Samalla kun alan eri toimijat ihmettelevät, ”Nainenko sitä firmaa muka johtaa?” saan kiitosta ja kehua asiakkailta sekä uusia yhteyksiä kansainvälisiin verkostoihin.

MENESTYVÄ LOGISTIIKKAYRITYS

Toiminta on laajentunut perinteisestä kumipyöräliikenteestä kokonaisvaltaisten logistiikkaratkaisujen tuottamiseksi.

– Kuljetusliike on minun aikani kasvanut viisinkertaiseksi. Kansainvälisiä logistiikkaratkaisuja tuottava yhtiö kasvoi viime tilikaudella 67%. Nyt tärkein tavoitteeni yrittäjänä on kasvattaa liiketoimintaa ja rakentaa toimiva organisaatio, joka antaisi mahdollisuuden olla ”vain” johtaja ilman operatiivista työtä. Saisin nauttia yrittäjän vapaudesta, kun kansainvälistymisen ja kasvun aikana myös vapaa-aika on käytetty työntekoon.

NAISTEN JOHTAJUUS NOUSEE URAESTEIDEN JA ASENTEIDEN TAKAA

Kun sukupuolten tasa-arvo lisääntyy työelämässä ja johtamisessa, siitä hyötyvät tutkimusten mukaan niin yksilö, organisaatio kuin yhteiskuntakin. Laajan suomalaisen tutkimuksen mukaan sukupuolten monimuotoisuus lisää yrityksen kannattavuutta. Monimuotoisuus myös parantaa sen työnantajaimagoa, sanoo tutkija, professori Anna-Maija Lämsä.

TEKSTI: PIRKKO PIETILÄINEN · KUVA: PETERI KIVIMÄKI

Naiset kohtaavat johtamisuralle hakeutuessaan esteitä useammin kuin miehet. Ongelma liittyy yleisemminkin työelämään. Esteitä on tutkittu. Osa liittyy lopputulokseen ja osa prosesseihin, esimerkiksi rekrytointiprosessiin.

– Korkeatasoinen yrittäjyys- ja johtamiskoulutus on käytännössä usein miesvaltaista. Sinne ei jostakin syystä joko valikoidu tai ei pääse kovin paljon naisia. Siksi tarvitaan naisille räätälöityä yrittäjyys- ja johtamiskoulutusta, sanoo **Anna-Maija Lämsä**, henkilöstöjohtamisen professori emerita Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulussa. Hän toimii tätä nykyä vierailevana professorina Vilnan yliopistossa Liettuassa.

TASA-ARVO JOHTAJUUDESSA

Anna-Maija Lämsä katsoo, että tasa-arvo johtajuudessa on muuttunut Suomessa reilun kahdenkymmenen vuoden aikana yleisesti ottaen parempaan

suuntaan. Yhdysvalloista on kansainvälisten yritysten kautta rantautunut tänne keskustelu aiheesta. 2000-luvun alkupuolella yritysmaailmassa Suomessa alettiin kiinnostua naisten asemasta johtamisessa ja diversiteetistä eli henkilöstön monimuotoisuudesta yleisemmin.

Kansainvälisesti suomalainen tasa-arvo näyttyy kokonaisuudessaan korkeana. Yleisesti käytetyillä mittareilla Suomi sijoittuu toiseksi tai kolmanneksi sukupuolten tasa-arvossa kansainvälisessä vertailussa. Koulutukseen ja terveyteen liittyvät kysymykset ovat hyvällä tolalla.

– Mutta työelämän tasa-arvo-kysymyksissä Suomi näyttää olevan pikkuisen jälkijunassa Pohjoismaihin verrattuna. Suomen ongelmat liittyvät keskeisesti kahden asiaan: uralla etenemiseen ja palkkatasa-arvoon, Lämsä sanoo.

– Korkeasti koulutettujen suomalaisnaisten uraesteet liittyvät stereotyyppisiin asenteellisiin oletuksiin siitä, millainen naisen

tulisi olla. Naisjohtajat ovat usein henkilöstö- tai viestintäjohtajia, eikä naisille kerry tarvittavaa liiketoimintaosaamista.

– Toisaalta uraesteet liittyvät työ-perhe-kysymyksiin, joissa ollaan Pohjoismaista jäljessä jonkin verran. Nythän perhelainsäädäntöä on uudistettu, mutta ongelma on, että työ-perhe-kysymykset mielletään usein naisten asiaksi. Miehet on tavallaan suljettu ulos asian käsittelystä. Pitäisi puhua molemmista, sekä miesten että naisten, näkökulmista. Perheiden monimuotoisuus tulisi myös ottaa huomioon.

URAKEHITYKSEN ESTEITÄ

– **Uraesteet voidaan** jakaa ensinnäkin yksilöön liittyviin selittäviin tekijöihin, jotka nousevat kasvatuksesta ja taustoista. On myös todettu, että naiset pyytävät pienempiä palkankorotuksia ja pienempiä palkkoja kuin miehet. Toiseksi on sosiaalisia tekijöitä, joilla selitetään asioita, kuten

mikä on naisen rooli ja paikka ja mikä miehen. Sitten on organisatorisia esteitä, jotka liittyvät henkilöstön johtamisen ja johtajuuden prosessiin: kuinka hyvin rekrytointiprosessi tai vaikkapa kehityskeskustelut hoidetaan ja onko näissä prosesseissa työpaikoilla syrjiviä käytäntöjä.

PALKKATASA-ARVOSTA

Palkkatasa-arvo on yksi työelämän vaikeimmin saavutettavia tavoitteita.

– Anonyymi rekrytointi voi olla jossakin määrin hyödyllinen. Palkkojen näkyväksi tekeminen tehtävittäin on toinen keino, mutta eihän se välttämättä ole helppoa, Anna-Maija Lämsä toteaa.

– Mitä läpinäkyvämpää palkkaus on, sitä helpompaa siihen on puuttua. Vaikka kaikki eivät voisikaan nähdä palkkatietoja,

niin auttaisi jo se, että työnantajalla olisi selkeä seuranta niistä. Tällöin esimerkiksi tasa-arvo-toimikunta voisi käsitellä näitä seurantatietoja. Ongelman poistamiseksi se pitää ensin pystyä faktoilla todistamaan.

Yhtenä synnä palkkaeroihin Lämsä pitää eri tyyppisten työtehtävien erilaista arvostusta.

– Perinteisestihän hoitoala on nähty naisten alana ja insinööriala taas miesten. Näiden alojen arvostus tulee alun perin ajatuksesta, että naiset käyvät töissä harrastuksesta tai kutsumuksesta. Tämä selittää – ei kylläkään kokonaan – sen, että naisten alat ovat huomattavasti vähemmän palkattuja.

– Esimerkiksi Ekonomiliitto julkaisee nais- ja miesekonomien palkkatilastot ja niissä näkyy selittämätöntä eroa naisten tapioiksi. Suuren osan selittää se, millä alalla henkilö toimii. Siihen

liittyykin kysymys, pitäisikö joitakin aloja arvostaa paremmin. Tilastoissa on kuitenkin myös sellaista eroa, joka ei selity edes ammattialalla. Silloin voidaan päätellä, että kyseessä saattaisi olla syrjintä tavalla tai toisella.

OIKEUDENMUKAISUUS

Yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus tai sen puute heijastuu monilla tasoilla työelämässä. Ei vain palkkauskysymyksissä, vaan lisäksi on ns. proseduraalinen oikeudenmukaisuus: ovatko prosessit, joilla asioita hoidetaan, oikeudenmukaisia. Johtajuuden suuri haaste on purkaa organisaation toimintatapoihin piilotettuja pinttyneitä asenteita ja eriarvoisuutta. Johtajalla on asemansa perusteella siinä suuri tehtävä ja mahdollisuus vaikuttaa.

Anna-Maija Lämsä on henkilöstöjohtamisen professori emerita Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulussa. Hän toimii vierailevana professorina Vilnan yliopistossa Liettuassa.

Oulun kansakoulunopettajia 1906. Fanni Luukkonen ylärivissä 3. vasemmalta. KUVA: POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO

FANNI LUUKKONEN JA OULU

Fanni Luukkonen (1882 Helsinki—1947 Helsinki) oli vahva Lotta Svärd -johtaja 1920-luvun lopulta lähtien. Mutta millainen oli hänen lapsuutensa ja nuoruutensa? Fanni Luukkosen syntymästä on 140 vuotta 1922.

TEKSTI: RIITTA MÄKELÄ

Kesällä 1887 Sofia ja Olli Luukkonen sekä Emil 8 v. ja Fanni 5 v. matkasivat Helsingistä Ouluun. Sofian suku lissä antaisi perheelle turvaa. Sofia oli huolestunut miehensä alkoholin käytöstä.

Oulussa teollisuus kasvoi nopeasti. Teknisesti lahjakkaalle

Olli Luukkoselle työn saanti olisi varmaa.

KIIKELISSÄ

Oulun edustalla, Kiikelin saarella sijaitsi kaupungin ensimmäinen sähkölaitos 1889 lähtien.

Olli Luukkosesta tuli laitoksen koneenkäyttäjä ja perhe muutti saarelle. Sivutoinään Olli teroit- ti luistimia ja veitsiä ja korjasi koneita. Perheen kolmas lapsi, Yrjö, syntyi 1892.

Kiikeli oli hyvä paikka lapsille harrastaa uintia, veneilyä ja luis-

telua. Fanni oli taitava kaunoluistelija ja koko ystäväpiirin johtaja, ”vaalea, heleä-ihoinen, pitkä letti niskassa, aina iloinen ja reipas, innokas voimistelija ja urheilija”, koulutoveri kirjoitti.

Fanni Luukkosella oli juuret Pohjois-Pohjanmaalla.

Perhe muutti Kiikelistä, kun uusi sähkölaitos rakentui Lasaretinväylään 1903. Olli Luukkonen ei saanut sieltä työtä. Hänen alkoholinkäyttönsä tiedettiin.

OULUN KOULUT

Emil aloitti kansakoulun 1887, Fanni 1889 ja Yrjö 1899. Emil jatkoi Oulun lyseossa ja kauppa-koulussa. Yrjö tuli ylioppilaaksi Oulun reaaliylyseosta 1912.

Fanni oli Oulun suomalaisen tyttökoulun oppilas 1893–1898, keskitasoa, kielet ja liikunta kiinnostivat.

YHDISTYKSIÄ

Luukkosen perheen harrastuksena oli Raittiusseura Pohjan Leimu. Olli ja Sofia olivat sen aktiivisia jäseniä, Sofia myös johtokunnan jäsen. Ollia kiinnostivat Pohjan Leimun musiikki- ja teatteriesitykset ja vapaapalokunta, Sofialla hyväntekeväisyysarpajaisen järjestäminen.

Fanni liittyi Pohjan Leimun jäseneksi jo 14-vuotiaana koululaisena. Alkoi yhdistystoiminta ja tutustuminen jäsenten tehtäviin. Pojat harrastivat musiikkia ja urheilua. Kaikki olivat innokkaita kaupunginkirjaston käyttäjiä.

HELSINKIIN

Suomalaiseen tyttökouluun oli 1892 perustettu jatko-opisto. Fan-

ni olisi 1898 voinut jatkaa opiske- luan Oulussa, mutta hän valitsi vastaavan kou- lun Helsingistä. Varhaislap- suuden Helsin- ki-vuodet, sor- tokausi, venä- läistäminen ja naisyhdistykset

lienevät vaikuttaneet.

Keisari Nikolai II:n *Helmikuun manifesti* 1899 vaikutti jatko-opis- tolaisiin. Koko kevätkauden he olivat koulussa mustissa vaatteis- sa, seurasivat mielenosoituksia kaupungilla ja kävivät Suomen Naisyhdistyksen ja Naisasialiitto Unionin luennoilla.

Fanni sai jatko-opistosta ja sen opetusharjoittelusta kiitettävät arvosanat keväällä 1902. Suunni- telmiin saattoi kuulua opintojen jatkaminen yliopistossa.

PALUU OULUUN JA POHJAN LEIMUUN

Fanni katsoi velvollisuudek- seen palata Ouluun järjestä- mään kotiasioita ja puuttua isän alkoholinkäyttöön. Työ- hön pitäisi päästä nopeasti. Seminaarien ns. hospitanttiluokat antoivat jatko-opiston käyneille puolelta vuodessa pätevyden kansakouluopettajaksi. Lähinnä Oulua oli Raahen seminaarin hospitanttiluokka.

Mutta ensin oli ansaittava rahat seminaariin kotiope- taja- ja epäpä- tevänä kansa- koulunopetta- jana. Oli myös järjestettävä äi- din, isän ja Yr- jön asuntoasiat. Fanni hankki 1903 Kirkkokadulta asunnon. Sinne muuttivat Fanni, äiti ja Yrjö.

Oululaisesta opettajasta tuli tunnettu esiintyjä ja organisoija.

lienevät vaikuttaneet.

Isä-Olli, ”Resu-Luukkonen”, asui Emilin kanssa.

Fannin tuki ja turva oli jälleen Raittiusseura Pohjan Leimu, sen yhteisö, luento- ja runojen lausunta. Kun yhdistys täytti 1904 20 vuotta, Fanni oli juhlan järjestäjä ja esiintyjä. Johtokunnassa hän oli vuodesta 1905.

Pohjan Leimu oli Fannille tärkeä koulu järjestötyöhön. Raittiusasioista hänellä oli tietoa oman isänkin kautta.

RAAHESSA

Fanni Luukkonen opiskeli Raa- hessa seminaarin hospitantti- luokalla kl. 1906. Hänen todis- tuksensa oli erinomainen, täynnä kiitettäviä arvosanoja. Nyt hänellä oli kansakoulunopetta- jan pätevyys. Ainoa puute oli merkintä ”*ei saa opettaa kansakoulussa laulua*”. Isän musikaalisuus ei ollut periytynyt Fannille. (Sinnikkäästi hän hankki laulunopettajan pätevyden 1912 Jyväskylän kesä- yliopistossa.)

VAKITUINEN OPETTAJAN VIRKA OULUSSA JA PALJON MUUTA

Fanni valittiin Oulun Heinäto- rin kansakoulun vakinaisen opet- tajan virkaan 1906. Lisäksi hän oli monet vuodet tuntiopettaja- na suomalaisessa yhteiskoulussa ja reaaliylyseossa. Yhdistystoimin-

raha- ja asuntoasiat. Fanni hankki 1903 Kirkkokadulta asunnon. Sinne muuttivat Fanni, äiti ja Yrjö.

ta laajeni: Val- konauhaliiton Oulun osasto, työväenopisto ja nuorsuoma- laiset. Työväeno- piston johto- kunnassa Fanni edusti Pohjan Leimua, oli sihteeri ja luennoit- sija. Johtokunnan puheenjohtaja

oli Työväenyhdistystä edustanut päätoimittaja Yrjö Mäkelin. Yhteistyö Fannin kanssa sujui erinomaisesti.

Nuorsuomalainen puolue perustettiin 1902 ja Oulun Nuorsuomalainen yhdistys 1906. Heti ensimmäisessä kokouksessa Fanni Luukkonen valittiin yhdistyksen johtokuntaan. Hän ei kuitenkaan lähtenyt ehdokkaaksi ensimmäisiin eduskuntavaaleihin 1907.

Suomalainen Naisliitto perustettiin 1907 osana puoluetta. Fanni sai tehtäväkseen organisoida alueyhdistyksiä Oulun vaalipiiriin. Hän pisti toimeksi. Oulun vaalipiiriin perustettiin elokuussa 1907 Alatornion yhdistys ja lokakuussa Oulun yhdistys. Joulukuussa Luukkonen valittiin Oulun yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi.

Oululaisesta opettajasta tuli valtakunnallisestikin tunnettu esiintyjä ja organisoija. Hän oli rohkea, ahkera ja taitava puhuja.

Fanni Luukkosen työmäärää Oulussa ja valtakunnallisesti voi sanoa 1905 lähtien ”hengästyttäväksi.”

SORTAVALAAN

Luukkonen valittiin 1913 Sortavalan seminaarin tyttöharjoituskoulun yliopettajaksi. Äiti Sofia asui tyttärensä kanssa Sortavalassa kuolemaansa 1921 saakka. Isä Olli kuoli Oulussa 1917. ☺

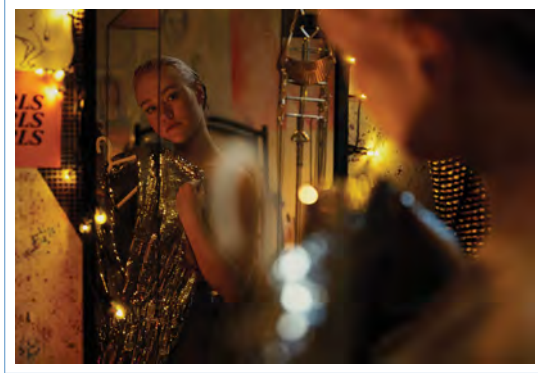
Lähteitä mm: Antikainen, *Velvollisuuden kutsu. Hki 2012.* Bäckström, *Fanny Luukkonen. Hki 1994.* Oulun suomalaisen tyttökoulun 50-vuotisjuhlaulkaisu, 1931. Kivijärvi, *Fanni Luukkonen lapsena. Lotta Svärd-lehti 18/1940.*

KIRJA- JA LEFFAIKKUNA

AIKAMATKA NUORUUTEEN

TYTÖT TYTÖT TYTÖT · TUOTANTO CITIZEN JANE · 2022

Ohjaus: Alli Haapasalo · Käsikirjoitus: Ilona Ahti, Daniela Hakulinen

Elokuva Tyttöt tytöt tytöt. Kuvassa Rönkkö (Eleonoora Kauhanen).

Alli Haapasalon Sundance festivaaleilla 2022 palkittu elokuva, *Tyttöt tytöt tytöt*, pysäyttää. Elokuva kertoo kolmen teini-ikäisen tytön kolmen perjantai-illan vietosta pääkaupunkiseudulla. Kolmikosta Mimmi (**Aamu Milonoff**) ja Rönkkö (**Eleonoora Kauhanen**) ovat olleet sydänystäviä jo pitkään. Emma (**Linnea Leino**) tulee mukaan, kun Mimmi iskee kotibileissä silmänsä Emmaan, ja heidän välilleen syttyy tunteiden roihu.

Elokuvan vahvan visuaalisuuden takana on ohjaajan ohella kuvaaja **Jarmo Kiuru**. Silmien eteen vyöryy miljöiden vaihteleva väritys mehubaarin hersyvistä väriiloistosta porvarisasunnon hillittyyn klassisuuteen ja ravintoloiden yöllisiin kuvakuviin tai jäähallin kuulauteen. Taustalla soi tarkoin valittu musiikki, joka vyöryy suoraan tajuntaasi. Elokuvan tenhovoimaa lisää tekstitys, joka kertoo katsojalle, millaista musiikkia soitetaan, kuka roolihenkilöistä puhuu ja

millä äänensävyillä sekä millaisia taustääniä kuuluu.

Alli Haapasalo on onnistunut hyvin kuvaamaan Mimmin, Rönkön ja Emmen elämännäkää, epävarmuutta ja toiveita halua rakastua ja rakastaa tai vain ”panna”. Elokuva ei aseta ketään tytöistä tiettyyn rooliin, vaan kolmikosta jokainen saa vuorollaan olla vahva tai heikko, suhteessa toisiinsa, poikiin ja perheisiinsä.

Elokuvaan voivat hyvin tyttöjen lisäksi samastua myös pojat. Uskallan suositella elokuvaa aikamatkana nuoruuteen myös vanhemmille katsojille. Jokainen aikakausi antaa teini-ikäisille oman sävynsä, mutta ulkokuoren takaa löytyy herkkä sielu ottamassa omaa elämänsä haltuun.

Alli Haapasalon ohjaama *Tyttöt tytöt tytöt* valittiin Suomen ehdokkaaksi parhaan kansainvälisen elokuvan Oscar-palkintoon syyskuussa 2022.

NUPPU ROUHIAINEN

KUVA: JARMO KIURU. COPYRIGHT: CITIZEN JANE PRODUCTIONS, 2022

VIIMEISESTÄ RAKKAUDESTA

RAKKAANI, MERIKAPTEENI · TUOTANTO MAKING MOVIES · 2022

Ohjaus Klaus Härö · Käsikirjoitus Kirsi Vikman, Jimmy Karlsson

Irlannin jylhänkauniit rannikkomaisemat ja nummien takana tyrskyjen tuntumassa sijaitseva vanha merikapteenin talo luovat taustan ja miljöön syksyn uudelle kotimaiselle, englanninkieliselle draamaelokuvalla *Rakkaani, merikapteeni* (*My Sailor, My Love*).

Elokuva on kuvattu Irlannissa. Ohjaaja **Klaus Härö** antaa valkokankaalla maiseman puhua, hän maalaa näkymää horisonttiin häipyvän meren värein ja usvasta nousevin saarinäkymin, kohtisuoraan mereen putoavin kallioseinämin, rantaan pauskautuin vaahtopäin. Irlantilaiskylän ihmiset ovat tämän meren, näiden kallioiden ja nummien sukua. He ovat yksinäisiä, pidättyväisiä, harvapuheisia ja toisinaan riehakkaita - ja samalla niin tutun tuntuisia.

Rannikon talossa asuu Howard, yksinäinen, vuosia sitten leskeksi jäänyt eläköitynyt merikapteeni. Keski-ikäinen tytär Grace palkkaa isälleen kodinhoitajan, jo kypsään ikään vartuneen Annien. Jääräpäinen Howard ei aluksi hyväksy uutta kodinhoitajaansa, mutta vähitellen tunteet heräävät ja elämän viimeinen rakkaus saa mahdollisuuden.

Howardin ja Annien rakkaustarina on monikerroksinen ja todentuntuinen, siinä on lempeästi hehkuvia onnen hetkiä, ja samalla katsojan annetaan aavistaa, että aikaa on riipaisevan vähän. Ja kaikki ei ole ruusunpunaista, lähipiirissä syntyy ristiriitoja. Grace-tytär on jäänyt menneisyyden ja lapsuudessa kokeman-

Kuvassa James Cosmo ja Bríd Brennan.

sa riittämättömyyden vangiksi, käy terapiassa ja yrittää ylisuoriutua kaikesta, ja samalla avio- liitto rakoilee. Etäänäntynyt isä ei osaa vastata tyttären tunteisiin, vuosia jatkunut puhumattomuuden kulttuuri on muurina välissä.

Tarina osoittaa, miten monin säikein ihmisten kohtalot kiinnittyvät toisiinsa. Elämässä tehdyt valinnat koskettavat läheisiä ja selvittämätön menneisyys saavuttaa ihmisen lopulta. Siinä piilee kuitenkin samalla mahdollisuus sovintoon.

Näyttelijäntyö on huikeaa. Skotlantilaisen **James Cosmon** näyttelemä Howard on sharmantti, kookas merikarhu, joka pudottelee repliikkejä murahdellen, mutta kasvot ja silmät puhuvat lukemattomin vivahdein. **Bríd Brennanin** Annie on harmaassa pitkissä hiuksissaan kuin nummien haltiatar. **Catherine Walker** Grace-tyttärenä koskettaa.

Kapteenin talossa on symbo-

liikkaa. Tuulien tuivertama talo on sotkuinen ja rapistunut, siellä kuiskii hiljaisuus ja tuntuu vuosien ja muistojen paino. Mutta Annie luo sen huoneisiin järjestyttä ja lämpöä, tuo lapsenlapsiaan leikkimään ja takan reunalle uusia perhekuvia. Kamera kuvaa useasti pitkää eteiskäytävää, jonka seinä peittävät kymmenet valokuvat ja taulut. Kun Howard horjuu toipilaana käytävää pitkin ulko-ovelle Annieta kutsuen, käytävä tuntuu jatkuvan loputtomiin ja ovi näyttää avautuvan häikäisevään tyhjyyteen. Tyhjä siellä ei kuitenkaan ole - loppukuvissa kameraa kääntyy pauhaavalle merelle. Siellä on kapteenin sielunmaisema.

Rakkaani, merikapteeni tulee elokuvateatterileivitykseen Britteinsaarilla vuoden 2023 alussa. Elokuva sai maailman ensiesityksensä Toronton kansainvälisillä elokuvajuhlilla syyskuussa.

KIRSI SAND

KUVAN COPYRIGHT: MAKING MOVIES

MARJO-RIITTA ANTIKAINEN -
ERKKI TUOMIOJA

Edelläkävijä

AINO MALMBERG -
AKTIVISTI, FEMINISTI, SOSIALISTI

Tammi 2021

”...Hän oli kuin tuli ja leimaus, aina touhussa, aina täynnä uusia tuumia ja aloitteita...” Näin Aino Malmberg kuvasi äitiään, Edla Pereniusta.

Aino Malmberg (1865 Hollola–1933 Helsinki) oli kuin äitinsä. Mutta äiti oli papin rouva sääty-yhteiskunnassa. Tytär Aino eli aikana, jolloin valtiolliset muutokset, uudet aatteet, luonnontieteet, teollisuus, koulutus ja tasa-arvoasiat vyöryivät esiin.

Isä Johannes Perenius oli tehnyt luokkaretken sen pöytäpapiksi ja tiesi, että nuoret tarvitsevat suomenkielistä koulutusta ja kulttuuria. Ainon merimiesveljet tähdensivät englannin kielen tarvetta maailmalla.

Kirja sivuaa naisylioppilaiden De Kvinnliga -ryhmän naisia. Näiden historia on tunnetumpi kuin Malmbergin. Eräs heistä on Tekla Hultin, Ainon elinikäinen ystävä ja luokkatoveri Helsingin suomalaisesta tyttökoulusta. Hultinia on juhlistettu Suomen ensimmäisenä suomenkielisenä naisylioppilana. Aino Pereniusta, toista samanaikaista ylioppilasta, ei ole juhlistettu.

Jo opiskelijana Aino oli luonnontieteilijä Emil Malmbergin vaimo ja lapsen äiti, joka opiskeli luonnontieteitä yliopistossa ja kutoi luennoilla. Naisylioppilai-

den De Kvinnliga -ryhmän solidaarisuus rakoili.

Aino Malmbergista tuli englannin kielen opettaja ja kääntäjä, R. Kiplingin ensimmäinen suomentaja 1893, sekä myös tuottelias kirjailija ja journalisti.

Aino Malmberg joutui lähtemään Suomesta poliittista syistä. Hänellä oli henkilöyhteyksiä Venäjän tsaarinvastaisiin liikkeisiin. Samalla loppui avioliitto. Englannista tuli uusi asuinpaikka. Aino teki Suomen kulttuurista, kieltä

ja naisten asemaa tunnetuksi persoonansa mukaisesti vauhdilla Englannissa, Amerikassa ja Australiassa - enemmän kuin virallinen Suomi, ja tutustui samalla merkittäviin henkilöihin Henry Fordia myöten. Eikä Malmbergille ollut vierasta auttaa arkipäivän asioissa

uudessa kotimaassaan aineelliseen tai henkiseen pulaan joutuneita suomalaisia, varsinkin nuoria piikomaan tulleita tyttöjä.

Mikään poliittinen virtaus ei jäänyt Malmbergille vieraaksi. Hän ei luokitellut ihmisiä -ismien eikä aseman perusteella. Mutta yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja tasa-arvo olivat hänen perusarvojaan. Kirjan nimen termit ”aktivisti, feministi ja sosialisti” pitääkin tarkastella historiallisesta, Aino Malmbergin ajan näkökulmasta.

Kirja on yhtä laaja ja vauhd-

kas kuin Aino Malmbergin elämä. Niinpä kappalejaot ja välitekstien runsaus rytmittävät tekstiä tarpeellisesti. Lyhyet, erilliset henkilökuvaukset ovat kuin tietoiskuja historian lomassa.

On antoisaa lukea naishistorian kirja, joka perustuu faktoihin. Kaikkien niiden naishistorioiden jälkeen, joissa kirjailija menee kohteensa pään sisälle ja antaa mielikuvituksensa lentää.

RIITTA MÄKELÄ

KUVA: TAMMI

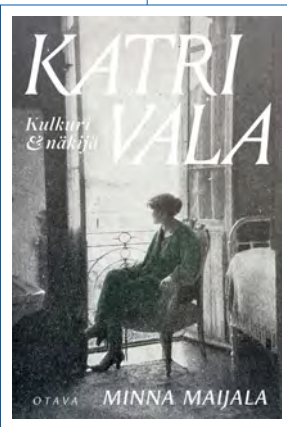
MINNA MAIJALA

Katri Vala – Kulkuri & näkijä

Otava 2021

Runoilija Katri Vala yhdistetään 1920-luvun Tulenkantajiin. Hän kuului näihin, mutta oli ennen kaikkea vapaamuotoisen runouden pioneeri ja aikansa näkijä. Ja koko elinikänsä kulkuri.

Katri Vala on kirjailijan nimi. Oikealta nimeltään hän oli Karin Wadenström, naimisiin mentyään Heikel. Hän syntyi vuonna 1901 Muoniossa vahvaan matriarkaali-perheeseen ja Örnien sukuun. Hän eli lapsuutensa Ilo-mantsissa ja Porvoossa, valmistui kansakoulunopettajaksi ja toimi opettajana pienillä, syrjäisillä kouluilla. Hän vaihtoi usein asuinkuntaa ja asuntoa, välillä omasta halusta, välillä pakosta. Mentyyään naimisiin Armas Heikelin kanssa hän asui Helsingissä ja sen lähiympäristössä, mutta

kuoli Ruotsissa tuberkuloosiparantolassa köyhänä ja vain

42-vuotiaana. Vuotta myöhemmin hänet uurnahaudattiin Sörnäisiin Katri Vala -puistoon.

Katri Vala tunnetaan luonnon, aistien ja vaistojen kuvaajana. Ensimmäiset runonsa hän julkaisi *Nuori Voima* -lehdessä, ja *Kaukainen puutarha* ilmestyi vuonna 1924. Se sai hyvät arvostelut ja palkittiin ”huomattavana lyyrisenä esikoisteoksena”. Kaikkiaan Katri Valalta ilmestyi viisi runokokoelmaa ja niiden lisäksi kolumneja ja käännöksiä. Elämäkertakirjassa on runsaasti avainrunoja. Esimerkiksi esikoiskokoelman *Rukous* alkaa näin: ”Tahton leimuta! Tahton palaa korkeana! Vain päivän ja yön!”

Katri Vala yhdistetään usein Olavi Paavolaiseen, joka oli 1920–30-luvuilla helsinkiläisten kulttuuripiirien ja Tulenkantajien keskushenkilö. Paavolainen vaikutti monin tavoin Valan maineen syntymiseen henkilöbrändin rakentajana ja esiintymiskouluuttajana, mutta myös ihailijana ja rakastajanakin. Katri Vala oli seksuaalisesti varsin valpas ja aktiivinen, mikä näkyy runoissa. Kumppanina oli Paavolaisen lisäksi muun muassa runoilija Yrjö Jylhä.

Toinen Katri Valan runoilijuuden vahvistaja oli hänen veljensä Erkki, jonka kesken jäänyt käsikirjoitus on ollut Minna Maijalan tärkeimpiä lähteitä. Erkki Vala oli Tulenkantajien keulakuvia, mutta hänet on vaiettu – syyttä. Sisarestaan hän antaa kuvan vaatimattomana, läheisistään huolehtivana ja luontoa rakastavana.

Kirjailijana Minna Maijalalle on ominaista perusteellisuus, jolla hän ottaa selvää asioista, esimerkiksi tuberkuloosista, jota Katri Vala sairasti. Kirja ei olekaan nopeasti luettu ”tirkistely”-varhain kuolleen runoilijan elä-

mään, vaan tutkimukseen perustuva kattava kirjailijaelämäkerta ja laaja kuvaus 1920–30-lukujen Suomen kulttuuripolitiikasta ja ideologisista kiistoista.

Mutta ennen kaikkea kirja koskettaa lukijaansa. Esimerkiksi Paluu-kokoelman *Runon synty* sai kyynelleet silmiini. Se alkaa näin: ”Sydämeni on tallattu puutarha, kukaton, autio...”

MAIJA KAUPPINEN

KUVA: OTAVA

REETTA HÄNNINEN

Tulisydän, Maissi Erkon kiihkeä elämä

Otava 2022

Tunnustaudun elämäkertojen ystäväksi, varsinkin naisten elämäkertojen. Reetta Hännisen teos *Tulisydän* on lukemisen arvoisen.

Maissi Erkon (1872–1936) elämäkerran takakannen teksti ”Älä halveksi nuvoani siksi, että olen nainen ja että olen äiti” paljastaa vanhenevan Maissin turhautumista Helsingin Sanomia itsevaltaisesti johtaneen poikansa Eljaksen asennoitumiseen. Kuitenkin, lehteä tuskin olisi tässä muodossaan ilman Maissin tarmokasta toimintaa miehensä Eero Erkon rinnalla lehden alkuvuosina.

Seilin mielisairaalan taloudenhoitajan kaksos-tyttäret Maissi ja Elli Holländer kävivät koulunsa Turussa. Maissi oli liikunnallinen, opiskeli Helsingin voimisteluoopistossa ja jatkoi Tukholmassa sairasvoimistelijaksi. Elämän suunta kuitenkin

muuttui, kun hän meni naimisiin Päivälehdessä päätoimittajan Eero Erkon kanssa. Eerolla oli ollut jo kaksi pitkää naissuhdetta ja vasta tulielu Maissi valloitti lopullisesti sulkeutuneemman Eeron, joka arvelee: ”Kenties joudun vähän tohvelin alle, vaan siihen antaudunkin mielelläni.”

Perheeseen syntyi kolme poikaa, Eljas, Paavo ja Eero Olavi. Mies oli pitkät päivät töissä, mutta perinteinen perheasetelma muuttui vähitellen, kun Maissi alkoi osallistua hyväntekeväisyyteen, kulttuurin edistämiseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Suomessa elettiin myrskyisiä aikoja, venäläistämistä vastustettiin kovassa paineessa. Maissi oli perustamassa Nuorsuomalaista naisklubia ja naiskagaalia, jonka jäsenet sortovuosina kuljettivat lehtisiä hameittensa alla. Eero kuunteli mielellään vaimonsa mielipiteitä. Maissi oli mukana lehden linjan vaikuttajana ja Eero sanoikin, että päivälehtiläisiin kuuluu myös minun Maissini. He toimivat voimakkaana pa-

rina lehdistön vaikeina vuosina.

Päivälehti lakkautettiin kolmeksi kuukaudeksi 1899. Eero karkotettiin maasta, mutta toimielias Maissi myi perheen omaisuuden ja vei pojat Eeron luo New Yorkiin, missä oli tarkoitus alkaa uusi elämä ja se tavallaan onnistuikin. Kuitenkin suurlakkovuonna 1905 perhe palasi Suomeen. Päivälehdessä tilalle oli perustettu Helsingin Sanomat.

Sisällissodan aikana Paavo-poika joutui punaisten vangiksi, Erkoilla tehtiin kotitarkastus ja

Eero sai vankilatuomion. Maissi taisteli uhmakkaasti perheensä ja puolesta, joutui vallankumous-oikeuteen ja melkein vankilaan. Maissi toimi lojaalisti laillista hallitusta kohtaan, mutta se oli vastustajille kuin punainen vaate.

Eeron kuoleman jälkeen käytiin ankara taistelu Helsingin Sanomien omistajuudesta. Maissi otti rohkeana velkaa ja osti poikineen osakkeet ja loi siten menestyksen pohjan lehdelle. Näin Eero Erkon perintö säilyi. Eljas oli jo ollut apulaispäätoimittaja, mutta ei isäkään häntä hyväksynyt päätoimittajaksi. Eero kuolema kuitenkin muutti tilanteen ja syntyi sukupolvien kuilu. Eljas ei kuunnellut enää äidin mielipiteitä.

Maissi oli todella tulisielu, uhmakas, kipakka ja usein sanoisaaan liian suora, mikä aiheutti vaikeuksia. Myös poliittiselta näkemykseltään nuorsuomalaisena hän erosi pojastaan, joka kuului edistyspuolueen oikeistoon. Molemmat olivat temperamenttisia, helposti tulistuvia ja jyrkkiä mielipiteissään. Välikirko oli lähes täydellinen ja Maissi pahoitti mielensä ja katkeroitui. Lapsenlapset, varsinkin Eljaksen tytär Patricia olivat hänen vanhuutensa ilona.

Reetta Hänninen on ollut mukana kirjoittamassa Helsingin Sanomien historiaa *Suomen suurin*. Hänellä on ollut käytettävissään lehden koko arkisto. Tässä kirjassa kuvataan Maissi Erkon elämä, ei ainoastaan hänen osuuttaan Helsingin Sanomiin.

Surulliseksi tekee lukea, miten lapsi voi mitätöidä äitinsä elämäntyön ja jättää sen unohduksiin. Nyt se on nostettu oikeutetusti päivän valoon. Kirjan nimi *Tulisydän* kuvaa onnistuneesti

Maissi Erkkoa voimakkaana, näkemyksiään puolustavana henkilönä. Vahva lukusuositus!

TUULIKKI RITVANEN
KUVA: OTAVA

HELENA KUJALA

Tekla – tahtonaisen elämä

Warelia 2022

Tekla Hultin (1864 -1943) valittiin vuonna 1907 eli 115 vuotta sitten Suomalaisen Naisliiton ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Hultin on Suomessa ensimmäinen filosofian tohtoriksi väitellyt nainen (1896) ja Suomen lehdistön ensimmäinen vakituinen naistoimittaja (Päivälehti / Helsingin Sanomat). Hän oli Nuorsuomalaisen puolueen ja Naiskagaalin perustaja. Nuorsuomalaisia hän edusti kansanedustajana 1908 - 18 ja puolueen hajottua kokoomusta vuoteen 1924.

Kun Hultinin syntymästä oli 150 vuotta 2014, hän sai Suomalaisen Naisliiton ehdotuksesta nimikkoaukion Helsingin keskustaan, Sanomatalon viereen.

Toimittaja Helena Kujala on kirjoittanut Hultin-elämäkerran harvinaisessa minä-muodossa. Lukijan on hyvä osata sijoittaa tapahtumat historiaan, koska kirjassa ei ole äänessä Teklan aikalaisia tietävämpää kertojaa.

Tekla ihmetteli lapsena, mikseivät tytöt saa ohjastaa hevosta, mutta pojat saavat. Tekla syntyi

maailmaan, jossa päästäkseen yliopistoon, tai saadakseen valtion viran, naisen tuli anoa keisarilta vapautusta sukupuolestaan. Varsinkin pappissääty vastusti naisten yliopisto-opiskelua, sillä ”tyytymättömät naiset” ovat valtiolle vaarallisia, koska naiset eivät onnistuneet saamaan valtion virkoja. Valtion virkoihin naisten piti myös saada erikoislupa.

Paljon oli muitakin epäkoh-tia, joita Tekla pohti muiden toimittajien kanssa Päivälehdessä. Säätyihin pohjautuva eduskuntalaitos kaipasi uudistusta, mutta Venäjän pelossa keskityttiin vä-

hemmän vaarallisiin aiheisiin, kuten äänioikeusasiaan. Suurin vääryys oli, ettei naisilla ollut valtiollista äänioikeutta ainoasakaan säädystä. Säätyihin kuulumatottomat naiset ja miehet olivat täysin ilman äänioikeutta. Enemmän vapautta kaivattiin myös

ihmisten omalle ajattelulle ehkäisemään kirkon määräävää valtaa siihen, mitä ihmisen tulee ajatella.

Päivälehti seurasi myös Minna Canthin dramatisoimia kotimaisia pulmakysymyksiä. Minna Canth vieraili toimituksessa silloin, kun kävi Helsingissä. Päivälehdessä ystäviin kuului myös Lucina Hagman.

Kirja antaa kuvan ihailtavan rohkeasta naisesta, joka yritti, mielestäni taitavasti, Suomen monimutkaisissa itsenäistymisvaiheissa saada toisetkin ymmärtämään naisten eriarvoisen aseman. Huippuverkostoitunut

Tekla urakoi eriarvoisuuden poistamiseksi. Kirjassa kerrotaan, miten keisaria taivuteltiin suostumaan antamaan Suomen naisille äänioikeus ja vaalikelpoisuus ensimmäisenä maailmassa 1906.

Avioliittolaki oli myös Teklan työlliställä. Hänestä ei ollut oikein, että nainen saavutti täysi-ikäisyyden vasta 24-vuotiaana, mutta kelpasi aviovaimoksi jo 15-vuotiaana. Naiset eivät olleet tasa-arvoisia myöskään oikeudessa omaisuuteensa. Uuden lain valmistuminen kesti vuoteen 1929 asti. Mielenkiintoisia ovat myös kirjassa esitetyt miesten perustelut heidän vastustaessaan naisten aseman parantamista.

Maamme itsenäistymisen tukeminen, suomen kielen aseman parantaminen ja venäläistämisen vastustaminen työllistivät tätä uskaltavaa tahtonaista väitöstyön, sanomalehden toimittajan, viranhoidon ja eduskuntatyön ohessa. ”Valtiollisissa kannanotoissani vaistoni vei minua aina sille puolelle, jonka käsitin mahdollisimman venäläisvastaiseksi”, arvioi Tekla jälkikäteen toimintaansa.

Helena Kujala ilmoittaa käyttävänsä kirjasta saamansa tuoton Ukrainan hyväksi.

PIRKKO PIETILÄINEN
KUVA: WARELIA

UJUNI AHMED JA ELINA HIRVONEN

Tyttöille, jotka ajattelevat olevansa yksin

Wsoy, 2022

Tartun kirjaan, joka kertoo somalitaustaisen tytön elämästä Suomessa. Tytön, joka tuntee olevansa ulkopuolinen sekä

suomalaisten että somalialaisten keskuudessa. Tarina alkaa koulusta ja sen aikuisista. Äkkiä huomaan muistelevani omaa kouluaikaani – samalla tavalla meistä valkoisista tytöistä kasvatettiin kuuliaisia, hyvin käyttäytyviä ja hiljaisia äidin pikkuapula-laisia. Pojille ei näitä velvoitteita asetettu. He olivat poikia.

Ujuni peräänkuuluttaa kirjassaan aikuista, joka olisi edes keran kysynyt häneltä kuulumisia. Joka olisi nähnyt hänet itsensä, ei vain somalityttöä. Sellaista ei löytynyt. Kirjan tarina on kuitenkin toiveikas. Luottamalla siihen, että tunnistaa oikean väärästä ja jaksaa taistella omien oikeuksien puolesta, elämä kannattelee. Ujunista kasvaa pystyvä vaikuttaja, jota monet kuuntelevat. Hän on se ihminen, jolla on merkittävä rooli nyt, vuonna 2022, kun oikeusministeriössä on meneillään rikoslain uudistus, jolla kielletään tyttöjen silpominen. Hän on

lausunut yksiselitteisesti, kun on kysytty, että eikö sukuelinten silpomisesta pitäisi keskustella ”hie-notunteisesti”: ”Miksi ihmeessä väkivallasta puhuttaisiin muuna kuin väkivaltana?”

Ujunin pelastukseksi muodostui Helsingin somalilyhteisön koko – oli muitakin tyttöjä, joita kotona rajoitettiin, kuritettiin ja alistettiin. Yhdessä he löysivät turvapaikan Tyttöjen talosta. Ujuni halusi muuttaa asioita ja löysi Voima-lehden päätoimittajan, ensimmäisen vaikuttaja-

henkilön, joka kuunteli.

Tyttöjen sukuelinten silpomisesta ja pakkoavioliitoista oli lehtiartikkeli vuonna 2007 ja sen jälkeen monissakin lehdissä. Aihe kuohutti, mutta entä muutos? Kukaan viranomainen tai päättäjä ei Ujunin mukaan reagoinut. Hän jäi yksin. Aika ajoin hän epäili jo omaa mielenterveyttään.

Ujuni osuu asian ytimeen ver-ratessaan vähemmistöyhteisöjen naisten elämää valkoisten vastaavaan 50-luvun Suomeen. Silloin elämää rajoitettiin: nainen ei saa mennä yksin ravintolaan, ei saa käyttää housuja kuin hiihtäessä, pitää hankkia hyvä

aviomies, avioituessa pitää jäädä kotiin... Raiskaus avioliitossa ei ollut rikos ennen kuin 80-luvulla. Somalilytöt eivät kaipaa valkoista pelastajaa, he kaipaavat tukea – meiltä Naisjärjestöjen naisilta. Tiedämmekö, miten isosta ihmisoikeusasiasta on kyse? Valkoisen nai-

sen asema työelämässä puhuttaa, mutta tummaihoisen ei edes pääse kodin ulkopuolelle töihin. Ja pahempaa.

Suomeen ei saa syntyä varjolyhteiskuntia, sanotaan sisäministeriöstä. Niitä on jo täällä: valkoisten ja maahanmuuttajataustaisten uskonnolliset yhteisöt. Kaikkien ihmisoikeuksia täytyy puolustaa. Kirja avaa silmät ja asettaa haasteen. Meillä etuoikeutetuilla on tehtävä.

LIISA HELAMAA
KUVA: WSOY

Kukkakauppasi Torniossa

RAJALLA KAUPPAKESKUSTA
VASTAPÄÄTÄ

Tervetuloa!

Tornion Kukkakeidas

Länsiranta 7, 95400 Tornio
+358 16 480 028, www.kukkakeidas.fi

UUSI MUOTI

OULU
Torikatu 9
Ma-Pe 10-18 La 10-14

NAISTEN ÄÄNI

Naiset näkyviin

NAISTEN ELÄMÄNTARINOIDEN AARREAITTA

Tutustu, lue ja kirjoita itsekkin! Pian tuhat tarinaa koossa.

www.naistenaani.fi

NAISLIITON ARVOISTA
LUXUS MAJOITUSTA!

MUSTAPARTA
HOTELS

HOTELS WITH A STORY

WWW.MUSTAPARTAHOTELS.FI

*Tervehdimme aktiivisia,
kantaa ottavia naisia,
jotka haluavat vaikuttaa
Suomen asioihin rakentavas-
ti ja käyttävät siksi äänioi-
keuttaan tulevissa vaaleissa.*

*Opetusneuvos Hilja
Vilkemaan Stipendisäätiö sr*

*Toivotamme jäsen-
yhdistyksillemme ja yhteis-
työkumppaneille aktiivista
ja menestyksellistä
toimintavuotta 2023.
Vaikutetaan yhdessä!*

Suomalainen Naisliitto ry

TERVEHDIMME TEITÄ, NAISET,
JOTKA EDUSKUNTAVAALEISSA 2023
ÄÄNESTÄTE NAISIA.

*Suomalaisen Naisliiton Helsingin yhdistys ry
Suomalaisen Naisliiton Hämeenlinnan yhdistys ry
Suomalaisen Naisliiton Jyväskylän osasto ry
Suomalaisen Naisliiton Oulun osasto ry
Suomalaisen Naisliiton Tornion yhdistys ry
Vaasan Suomalainen Naisklubi ry*

SUOMALAINEN NAISLIITTO

Puheenjohtaja

EVA TERVONEN
eva.tervonen@
suomalainennaisliitto.fi

Jyväskylä
TUULA RIIPIINEN
tuula.riipinen@gmail.com

**Yhdistysten ja osastojen
puheenjohtajat**

Helsinki
PIRJO JULIN
pirjo.julin@elisanet.fi

Oulu
TIINA TERVASKANTO-MÄENTAUSTA
tiina.tervaskanto@gmail.com

Hämeenlinna
RITVA KARINSALO
karinsalo.ritva@gmail.com

Tornio
MARJA-RIITTA TERVAHAUTA
marja-riitta.tervahauta@pp.inet.fi

Vaasa
MARJATTA BJÖRKNÄS
marjatta.bjorknas@gmail.com

NAISET RAKENTAVAT
TULEVAISUUTTA

Minna-lehden teema *Naiset tulevaisuuden rakentajina* koskettaa erityisesti nyt. Maailma kuohuu ympärillämme, sota- ja energiauutiset Euroopasta huolettavat. Tarvitaan rohkeutta ja tulevaisuudenuskoa.

Suomalaisen Naisliiton naiset ovat toimineet jo 115 vuotta tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja hyvän huomisen lähettiläinä. Vuosisataan sisältyy myös kriisiaikoja, ja naisia on aina tarvittu yhteiskunnan rakentamiseen.

Minna kertoo vahvoista naisista, uudistajista ja innostajista. He ovat murtaneet aikansa konservatiivisia asenteita ja muuttaneet käsitystä naisen roolista. Kuten naiset ennen heitä, he luovat edellytyksiä seuraajien työlle, olivat he poliittisia vaikuttajia, tutkijoita, virkanaisia, yrittäjiä, lähiruoan tuottajia tai järjestöaktiiveja. Heidän ei tarvitse toimia yksin – naisten yhteistyössä on voimaa. Aikaansaatu hyvä kertaantuu ja se rohkaisee jatkamaan. Viesti kulkee eteenpäin. Siinä on näköala ja rakennusaineita tulevaisuuteen.

Vaasassa 7.11.2022

KIRSI SAND
päätoimittaja

PAIKALLISESTI
TUOTETTUA